

## บทที่ 3

### มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลาก ผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองดัดแปลงพันธุกรรม

ในการบริโภคอาหารนั้นผู้บริโภคต้องการอาหารที่มีทั้งคุณภาพด้านโภชนาการและความปลอดภัย ปัจจุบันเทคโนโลยีชีวภาพเข้ามามีบทบาทสำคัญในการผลิตอาหารทั้งจากพืชและสัตว์ โดยเฉพาะการผลิตพืชแล้วมีการนำเทคโนโลยีดัดแปลงพันธุกรรมเข้ามาใช้กันอย่างกว้างขวาง ถั่วเหลืองเป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีดัดแปลงพันธุกรรมและนำมาผลิตเป็นอาหารทั้งอาหารคนและอาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองที่เป็นอาหารมีหลายอย่าง เช่น เต้าหู้ เต้าเจี้ยว นมถั่วเหลือง แป้งถั่วเหลือง เป็นต้น ในขณะนี้ยังไม่มีการยืนยันว่าผลิตภัณฑ์จากการดัดแปลงพันธุกรรมมีความปลอดภัยอย่างแท้จริง ดังนั้นควรให้ผู้บริโภคมีสิทธิในการที่จะเลือกบริโภคหรือเลือกที่จะไม่บริโภคผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบที่มาจากดัดแปลงพันธุกรรม การที่จะให้ผู้บริโภครับรู้และตัดสินใจเลือกได้นั้น การติดฉลากเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถใช้เป็นสื่อให้ผู้บริโภครับรู้ ดังนั้นอาหารที่ผลิตจากถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองจึงควรติดฉลากเพื่อให้ผู้บริโภครับรู้เพื่อจะได้ตัดสินใจว่าจะบริโภคหรือไม่ ดังนั้นการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการติดฉลากผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองดัดแปลงพันธุกรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัยจากการบริโภคอาหาร ในบทนี้ผู้วิจัยมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการติดฉลากผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองดัดแปลงพันธุกรรมทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

#### 3.1 มาตรการทางกฎหมายการควบคุมการติดฉลากอาหารของประเทศไทย

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากอาหารของประเทศไทยที่ประกาศใช้ได้แก่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2552 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

##### 3.1.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556)

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารนอกจากคำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารแล้ว สิ่งสำคัญที่จะละเลยไม่ได้เลยก็คือ การบริโภคอาหารอย่างถูกต้อง ซึ่งการบริโภคอาหารอย่าง

ถูกต้อง ผู้บริโภคก็จำเป็นต้องได้รับข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลากอาหาร เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้า สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าและสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ซึ่งจะเห็นว่า กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการธุรกิจที่จะต้องให้ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าเพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภคที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้า โดยผู้บริโภคสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเลือกซื้อหรือใช้สินค้าได้อย่างปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัด<sup>1</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จึงเป็นกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ได้รับความไม่เป็นธรรมจากการบริโภคสินค้าต่าง ๆ โดยการกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการธุรกิจอย่างผู้บริโภค เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม ตลอดจนจัดให้มีองค์กรบังคับใช้กฎหมายเพื่อตรวจสอบดูแลและประสานงานการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค หลักเกณฑ์ที่สำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค มีดังนี้

### 3.1.1.1 ความหมายของสินค้า

มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย<sup>2</sup>

### 3.1.1.2 ความหมายของผู้บริโภค

มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ให้ความหมาย “ผู้บริโภค” ไว้ว่า ผู้บริโภคหมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจโดยชอบแม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม<sup>3</sup>

ในการพิจารณาว่าผู้บริโภคคนใดจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยจากการบริโภคอาหารในฐานะผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคจะต้องพิจารณาคำนิยามอื่น ๆ ประกอบด้วย เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป ขอบเขตการคุ้มครองลักษณะกว้าง ซึ่งหากมีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ เรื่องให้บังคับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีกฎหมายบังคับก็สามารถนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาคุ้มครองสิทธิ ของผู้บริโภคเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของ

<sup>1</sup> รัตนา ขวัญบัว. (2549). *ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก: กรณีศึกษาอาหารตัดแปลงพันธุกรรม (GMOs)*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 78.

<sup>2</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3.

<sup>3</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 3.

ผู้บริโภคนับอื่น ๆ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจคำนิยามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้านความปลอดภัยของอาหาร ดังนี้<sup>4</sup>

“ซื้อ” หมายความว่ารวมถึง เช่า เช่าซื้อ หรือได้มาไม่ว่าด้วยประการใด ๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่น

“ขาย” หมายความว่ารวมถึง ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดหาให้ไม่ว่าอีกประการใด ๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเสนอหรือการชักชวนเพื่อการดังกล่าวด้วย

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้ขาย

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปปรุง ประกอบ ประดิษฐ์ หรือแปรสภาพ และความหมายภาพรวมเกิดการเปลี่ยนรูป การดัดแปลง การคัดเลือก หรือการแบ่งบรรจุ

“ผู้ประกอบการธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อ ซึ่งสินค้าหรือผู้ให้บริการและขายภาพรวมกับผู้ประกอบการในภาพรวมด้วย

จากคำนิยามข้างต้นของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จะเห็นว่าผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ที่ได้ซื้อสินค้า อาหารหรือได้หยิบสินค้าอาหาร หรือผู้ถูกชักชวนให้ซื้อสินค้า โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าว หากผลิตสินค้าที่อาจไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

### 3.1.1.3 สิทธิของผู้บริโภค

ผู้บริโภคได้รับการรับรองสิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ตามมาตรา 4 ดังนี้<sup>5</sup>

- 1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
- 2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
- 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
- 4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
- 5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

<sup>4</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3.

<sup>5</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 4.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ผู้บริโภคในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือฟ้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าเสียหายแก่ผู้ผลิตสินค้าในลักษณะที่ไม่ปลอดภัยเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

#### 3.1.1.4 ความหมายและความสำคัญของฉลาก

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายคำว่า “ฉลาก” ไว้ว่า ฉลากหมายความว่ารูปรอยประดิษฐ์กระดาษ หรือสิ่งอื่นใดที่ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น<sup>6</sup>

เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีเกี่ยวกับอาหารมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก โดยเฉพาะอาหารที่ผลิตจากพืชและสัตว์คัดแปลงพันธุกรรม อีกทั้งมีผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารมากมายในท้องตลาด ผู้ประกอบการจึงใช้กลยุทธ์ทางการตลาดหลากหลายรูปแบบเพื่อจูงใจผู้บริโภคให้เลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ของตนมากที่สุด ผู้ประกอบการบางรายอาจอ้างสรรพคุณสินค้าทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อซื้อสินค้านั้นมาบริโภค ฉลากจึงเป็นสื่อที่สำคัญอันจะทำให้ผู้บริโภครับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า และสามารถเลือกที่จะซื้อหรือไม่ซื้อ

#### 3.1.1.5 องค์กรบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นดูแลเกี่ยวกับฉลาก โดยเฉพาะ คือ คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

##### 1) กำหนดสินค้านี้เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

- (1) สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน
- (2) สินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย
- (3) สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกาย หรือจิตใจเนื่องในการใช้

สินค้า หรือโดยสภาพของสินค้านั้น

(4) สินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้น จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้น

2) กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขการจัดทำฉลากสินค้าที่ควบคุมฉลากโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งหลักเกณฑ์เงื่อนไขดังกล่าว ต้องใช้ข้อความที่ตรงต่อความเป็นจริง และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า ได้แก่ ชื่อและสถานที่ประกอบอาหารของผู้

<sup>6</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3.

ประกอบธุรกิจหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบธุรกิจที่จดทะเบียนแล้วในประเทศไทย ชื่อสินค้า ประเทศที่ผลิต ราคา ปริมาณ วิธีใช้คำแนะนำ คำเตือน วันเดือนปีที่หมดอายุ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด

3) คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจแก้ไขฉลากที่ไม่ถูกต้องหรือเลิกใช้ฉลากที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดนั้น ได้ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าที่ควบคุมฉลาก โดยการฝ่าฝืน ในการนี้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากยังมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีการชั่วคราวในการบังคับให้เป็นไปตามข้อกำหนด หรือคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากตามที่เห็นสมควร สำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากจะต้องถูกลงโทษ ซึ่งมีโทษจำคุกและปรับ

4) เพื่อเป็นการให้ความสะดวกแก่ผู้ประกอบธุรกิจที่ประสงค์จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นว่า ฉลากของผู้ประกอบธุรกิจมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไข หรือรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดหรือไม่ ในเรื่องผู้ประกอบธุรกิจนั้นขอให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการว่าด้วยฉลากจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าคณะกรรมการว่าด้วยฉลากให้ความเห็นชอบแล้ว แต่การให้ความเห็นดังกล่าวไม่ตัดอำนาจคณะกรรมการว่าด้วยฉลากที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันสมควร สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่ได้กระทำการไปตามความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากไม่ต้องรับโทษทางอาญา ถ้าภายหลังคณะกรรมการว่าด้วยฉลากเห็นว่า ความเห็นเดิมไม่ถูกต้องและได้วินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่น

5) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจที่จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย นอกจากนี้ คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ยังมีอำนาจที่จะสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดส่งเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผู้ร้องทุกข์หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมาพิจารณาได้ ในเรื่องนี้จะเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงด้วยก็ได้

6) นอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว คณะกรรมการว่าด้วยฉลากยังมีอำนาจออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่ควบคุมในเรื่องฉลาก เช่น

กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยอาหารเป็นต้น อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมฉลากในข้อนี้จึงเป็นการอุดช่องกฎหมายต่าง ๆ<sup>7</sup>

### 3.1.1.6 การดำเนินงานของคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

หลักเกณฑ์หรือแนวทางในการกำหนดสินค้าที่ควบคุมฉลากของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มีดังนี้<sup>8</sup>

- 1) เป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน
- 2) เป็นสินค้าที่ส่ง หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย
- 3) เป็นสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำหรือเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น
- 4) เป็นสินค้าที่ยังไม่มีกฎหมายอื่นใดควบคุม
- 5) การจัดทำฉลากสินค้า ต้องใช้ข้อความเป็นภาษาไทย ติดหรือปิดไว้ที่ตัวสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้าให้ผู้บริโภคเห็นและอ่านได้ชัดเจน และรวมถึงทำเป็นเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบสินค้าหรือป้ายที่ติดตั้ง หรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น
- 6) การระบุฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลากต้องใช้ข้อความที่ตรงกับข้อเท็จจริงของสินค้าและไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพและคุณภาพของสินค้า ดังนี้

(1) ชื่อประเภท หรือชนิดของสินค้าที่แสดงให้เห็นเข้าใจได้ว่าสินค้านั้น คืออะไร กรณีเป็นสินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

(2) ชื่อ หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในประเทศไทยของผู้ผลิตเพื่อขายในประเทศไทย

(3) ชื่อ หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในประเทศไทยของผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

(4) สถานที่ตั้งของผู้ผลิตเพื่อขายหรือของผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายแล้วแต่กรณี

<sup>7</sup> สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2541). สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 26-29.

<sup>8</sup> รัตน ขวัญบัว. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 82-84.

(5) ต้องแสดงปริมาณ หรือขนาด หรือปริมาตร หรือน้ำหนักของสินค้านั้น แล้วแต่กรณี

(6) ต้องแสดงวิธีใช้เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้านั้นใช้เพื่อสิ่งใด เช่น ใช้ทำความสะอาดพื้นไม้ หรือพื้นกระเบื้อง ภาชนะเคลือบใช้ตั้งบนเตาไฟ ใช้เข้าไมโครเวฟ ใช้เก็บอาหารในตู้เย็น เป็นต้น

(7) ข้อเสนอแนะในการใช้หรือห้ามใช้ เพื่อความถูกต้องในการใช้ที่ให้ประโยชน์แก่ผู้บริโภค เช่น ห้ามใช้ของมีคมกับการแช่น้ำแข็งในตู้เย็น

(8) คำเตือน (ถ้ามี)

(9) วัน เดือน ปี ที่ผลิตหรือวัน เดือน ปี ที่หมดอายุการใช้หรือ วัน เดือน ปี ที่ควรใช้ก่อนวัน เดือน ปี ที่ระบุนั้น เพื่อให้เข้าใจในประโยชน์ของคุณภาพหรือคุณสมบัติของสินค้านั้น (ถ้ามี)

(10) ราคา โดยระบุหน่วยเป็นบาท และจะระบุเป็นเงินสกุลอื่นด้วยก็ได้

7) สินค้าที่ควบคุมฉลากจากต่างประเทศที่นำเข้ามาขายในประเทศไทย ต้องจัดทำฉลากเป็นข้อความภาษาไทยให้มีความหมายตรงกับข้อความในภาษาต่างประเทศ โดยระบุชื่อพร้อมสถานที่ประกอบการของผู้ได้รับอนุญาตให้นำเข้าสินค้านั้น และต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

8) การจัดทำฉลากต้องไม่ระบุข้อความ ควตตราหรือเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่มีสิทธิใช้ระบุที่ฉลากของสินค้า เนื่องจากอาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับสินค้า เช่น

(1) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น โดยที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่มีสิทธิใช้

(2) เครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของต่างประเทศที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่มีสิทธิใช้

(3) ธงชาติ ควตตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศหรือเครื่องหมายอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าว

(4) ข้อความอื่นใดที่อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิดหรือคุณภาพของสินค้า

9) การจัดทำฉลากสินค้าที่ควบคุมฉลากต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด หากผู้ประกอบธุรกิจรายใดไม่สามารถจัดทำฉลากตามหลักเกณฑ์ สามารถยื่นขอผ่อนผันการจัดทำฉลากต่อคณะกรรมการว่าด้วยฉลากเพื่อพิจารณาได้ ซึ่ง

คณะกรรมการว่าด้วยฉลากจะพิจารณาผ่อนผันการจัดทำฉลากได้ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้วางแนวทางไว้

10) สินค้าที่ควบคุมฉลากบางประเภท ได้รับการยกเว้นไม่ต้องติดฉลากตามข้อ 6 และ 7 ภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น สินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าหากไม่อาจแสดงฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลากอย่างถูกต้องตามที่ระบุไว้ในข้อ 6 และ 7 รวมไว้ในตำแหน่งเดียวกันได้ เช่น ไม่อาจแสดงไว้ที่สินค้าได้ทั้งหมด ก็ให้แสดงข้อความรูป รอยประดิษฐ์ หรือภาพ อย่างหนึ่งอย่างใดไว้ในส่วนหนึ่งส่วนใดที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือในเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้าหรือป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น แต่เมื่อรวมการแสดงฉลากไว้ทุกแห่งแล้ว ต้องสามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน แต่หากไม่สามารถปฏิบัติตามได้ อย่างครบถ้วน ให้แสดงฉลากราคาและข้อความอื่นตามข้อ 6 ไว้ในคู่มือหรือเอกสารหรือบัญชีราคาสินค้าไว้ ณ จุดที่ขาย<sup>9</sup>

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลากนี้ ยังต้องพิจารณาด้วย มีกฎหมายใดได้บัญญัติเรื่องเกี่ยวกับเรื่องฉลากไว้โดยเฉพาะหรือไม่ ถ้ามีก็ให้ใช้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้นไป และให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522<sup>10</sup>

### 3.1.2 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

#### 3.1.2.1 ความหมายของอาหารและฉลาก

ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ให้ความหมายของคำว่า “อาหาร” ไว้ว่า อาหารหมายความว่าของกินหรือเครื่องสำอางชีวิต ได้แก่<sup>11</sup>

1) วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ หรือ ในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น แล้วแต่กรณี

2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุดิบอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

<sup>9</sup> ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก เรื่อง ลักษณะของสินค้าที่ควบคุมฉลาก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ข้อ 1.

<sup>10</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 21.

<sup>11</sup> พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4.



ฉลากหมายความรวมถึงรูป รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใด ๆ ที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือหีบห่อของภาชนะที่บรรจุอาหาร

### 3.1.2.2 ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 6 (10) ให้อำนาจรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข มีข้อความว่า “เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหารให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา (10) กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย ซึ่งจะต้องมีฉลาก ข้อความในฉลาก เงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการโฆษณาในฉลาก

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้<sup>12</sup>

ข้อ 2 ในอาหารดังต่อไปนี้ต้องมีฉลาก

- (1) อาหารควบคุมเฉพาะ
- (2) อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน
- (3) อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก
- (4) อาหารอื่นนอกจากอาหารตาม (1) (2) และ (3)

ข้อ 3 ฉลากของอาหารที่จำหน่ายต่อผู้บริโภค ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย แต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ เว้นแต่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะยกเว้นให้ไม่ต้องระบุข้อความหนึ่งข้อความใด

- (1) ชื่ออาหาร
- (2) เลขสารบบอาหาร
- (3) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือของผู้แบ่งบรรจุก็ได้
- (4) ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก
  - (4.1) อาหารที่เป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ
  - (4.2) อาหารที่เป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ

<sup>12</sup> ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก.

(4.3) อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลว อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้

(4.4) อื่น ๆ แสดงเป็นน้ำหนักสุทธิ

กรณีที่อาหารมีส่วนผสมที่เป็นชิ้นหรือเนื้ออาหารผสมอยู่กับส่วนผสมที่เป็นน้ำหรือของเหลว และแยกกันอย่างชัดเจน ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหาร (Drained Weight) เว้นแต่อาหารที่ไม่อาจแยกเนื้ออาหารออกจากน้ำหรือของเหลวนั้นได้

(5) ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ ยกเว้นส่วนประกอบของอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนดให้แสดงเป็นร้อยละของน้ำหนัก และให้แสดงเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อย กรณีที่เป็นอาหารซึ่งต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนดให้แสดงส่วนประกอบที่สำคัญดังกล่าวของอาหารเมื่อเจือจางและทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก

(6) ข้อความว่า “ใช้วัตถุดิบเสีย” ถ้ามีการใช้

(7) ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(8) ข้อความว่า “ใช้.....เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุปรุงแต่งรสอาหารที่ใช้)

(9) ข้อความว่า “ใช้.....เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ใช้) ด้วยอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก

(10) ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(11) วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือวันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วยแล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้

(11.1) วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภคสำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้ไม่เกิน 90 วัน

(11.2) เดือนและปีที่ผลิต หรือ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้เกิน 90 วัน

(11.3) วันเดือน และปีที่ผลิต และวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภคสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

การแสดงข้อความตาม (11.1) (11.2) และ (11.3) จะต้องแสดงให้เรียงตามลำดับของวันเดือนปีตามที่กำหนด กรณีการแสดงเดือนอาจแสดงโดยใช้อักษรแทนได้

สำหรับวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภคร อาจแสดงวันเดือนและปีที่ควรบริโภคก่อนแทนได้

(12) คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)

(13) วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)

(14) วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อนหรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ

(15) ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

ฉลากของอาหารตามข้อ 2(4) อย่างน้อยต้องแสดงข้อความตาม (1) (3) (4) และ(11)

ข้อ 4 ฉลากของอาหารที่มีได้จำหน่ายต่อผู้บริโภคแต่จำหน่ายให้กับผู้ปรุงหรือผู้จำหน่ายอาหาร ให้แสดงฉลากตามข้อ 3 เว้นแต่ในกรณีที่มีคู่มือหรือเอกสารประกอบที่แสดงรายละเอียดตามข้อ 3(5) ถึง 3(10) และ 3(12) ถึง 3(15) อยู่แล้ว จะแสดงข้อความเพียงข้อ 3(1) ถึง 3(4) และ 3(11) ก็ได้

ข้อ 5 ฉลากของอาหารที่มีได้จำหน่ายต่อผู้บริโภคและมีใช้อาหารที่ต้องแสดงฉลากตามข้อ 3 หรือข้อ 4 ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย เว้นแต่อาหารที่นำเข้าอาจแสดงข้อความเป็นภาษาอังกฤษก็ได้ และอย่างน้อยต้องมีข้อความ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อและประเภทหรือชนิดอาหาร

(2) เลขสารบบอาหาร

(3) ปริมาณสุทธิของอาหารเป็นระบบเมตริก

(4) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้า และประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี

สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตได้

ข้อ 6 ฉลากของอาหารที่ผลิตเพื่อส่งออกจะแสดงข้อความเป็นภาษาใดก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องระบุ<sup>13</sup>

(6.1) ประเทศผู้ผลิต

(6.2) เลขสารบบอาหาร (ถ้ามี)

<sup>13</sup> ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก.

ข้อ 7 ฉลากของอาหารดังต่อไปนี้ ต้องส่งมอบให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตรวจสอบก่อนนำไปใช้

- (1) อาหารควบคุมเฉพาะ
- (2) อาหารอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ฉลากของอาหารที่ได้รับอนุญาตให้ใช้แล้ว ต้องแสดงเลขสารบบอาหารตามแบบที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดไว้ที่ฉลาก

ข้อ 8 การแสดงเลขสารบบอาหารสำหรับอาหารตามข้อ 2(1) ข้อ 2(2) และข้อ 2(3) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

ข้อ 9 ฉลากของอาหารต้องปิด ดิด หรือแสดงไว้ในที่เปิดเผยที่ภาชนะบรรจุและหรือหีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร และมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีขนาดของฉลากสัมพันธ์กับพื้นที่ของภาชนะบรรจุหรือหีบห่อนั้น ๆ

ข้อ 10 ฉลากของอาหารต้องไม่ทำให้เข้าใจผิดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมระหว่างอาหารกับข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าที่แนะนำผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น

ข้อ 11 ฉลากที่มีข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าไม่ว่าจะเป็นภาษาใดที่ปรากฏในฉลากต้อง

(1) ไม่เป็นเท็จหรือหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร หรือไม่ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ

(2) ไม่แสดงถึงชื่ออาหาร ส่วนประกอบของอาหาร อัตราส่วนของอาหาร ปริมาณของอาหาร หรือแสดงถึงสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อ

(3) ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุตามข้อความ ชื่อ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าดังกล่าวผสมอยู่ในอาหารโดยที่ไม่มีวัตถุนั้นผสมอยู่ หรือมีผสมอยู่ในปริมาณที่ไม่อาจแสดงสรรพคุณได้

ข้อ 12 ข้อความในฉลากต้องมีลักษณะเห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย

การแสดงข้อความตามข้อ 3(1) ข้อ 3(4) และข้อ 3(11) ให้แสดงในตำแหน่งที่สามารถเห็นได้ชัดเจน

กรณีการแสดงข้อความตามข้อ 3(11) ไว้ที่ด้านล่างของภาชนะบรรจุ ต้องมีข้อความที่ฉลากนั้นว่าจะควั่นเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือวันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี ใต้ที่ใด

ข้อ 13 การแสดงสีของพื้นฉลากและสีของข้อความในฉลากต้องใช้สีที่ตัดกัน ซึ่งทำให้ข้อความที่ระบุอ่านได้ชัดเจน ขนาดของตัวอักษรต้องสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ฉลาก เว้นแต่ข้อความดังต่อไปนี้ ต้องมีขนาดตัวอักษร ตำแหน่ง และแบบตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด

(1) เลขสารบบอาหาร

(2) ข้อความตามข้อ 3(15)

ข้อ 14 ฉลากที่มีเครื่องหมายการค้าแสดงไว้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอาจกำหนดให้ระบุว่า “ตรา” หรือ “เครื่องหมายการค้า” กำกับเครื่องหมายการค้าไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาหารนั้น

ข้อ 15 ชื่ออาหารตามข้อ 3(1) ต้องไม่ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ ไม่เป็นเท็จ ไม่เป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อ ทำให้เข้าใจผิด หรือขัดกับวัฒนธรรมอันดีงามของไทย หรือส่อไปในทางทำลายคุณค่าของภาษาไทย และมีข้อความต่อเนื่องกันในแนวนอน ขนาดของตัวอักษรใกล้เคียงกัน อ่านได้ชัดเจน และให้ใช้ชื่ออย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อเฉพาะของอาหาร ชื่อสามัญหรือชื่อที่ใช้เรียกอาหารตามปกติ

(2) ชื่อที่แสดงประเภทหรือชนิดของอาหาร

(3) ชื่อทางการค้า การใช้ชื่อนี้ต้องมีข้อความแสดงประเภทหรือชนิดของอาหาร กำกับชื่ออาหารด้วย โดยจะอยู่ในบรรทัดเดียวกับชื่อทางการค้าก็ได้ และจะมีขนาดตัวอักษรต่างกับชื่อทางการค้าก็ได้ แต่ต้องสามารถอ่านได้ชัดเจน

เพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอาจกำหนดให้ระบุข้อความหนึ่งข้อความใดประกอบชื่ออาหาร เช่น สารที่ใช้บรรจุ (Packing Media) กรรมวิธีการผลิต รูปลักษณะของอาหาร ชนิดของส่วนของพืชหรือส่วนที่เป็นต้นกำเนิดของอาหาร<sup>14</sup>

### 3.1.2.3 กำหนดลักษณะของฉลากที่จัดเป็นอาหารปลอม

ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 27 กำหนดไว้ว่า อาหารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่า เป็นอาหารปลอม

4) อาหารที่มีฉลากเพื่อลวง หรือพยายามลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดเรื่องคุณภาพ ปริมาณ ประโยชน์ หรือลักษณะพิเศษอย่างอื่น หรือในเรื่องสถานที่ และประเทศที่ผลิต

<sup>14</sup>ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก.

### 3.1.2.4 กำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน

- 1) ผู้ใดฝ่าฝืนประกาศซึ่งออกตามมาตรา 6(10) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท (มาตรา 51)
- 2) ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย ซึ่งอาหารปลอมตามมาตรา 25(2) ประกอบ มาตรา 27 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท

### 3.1.2.5 องค์กรบังคับใช้กฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นส่วนราชการมีฐานะปกป้องและคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้<sup>15</sup>

- 1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2) พัฒนาระบบกลไก เพื่อให้มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบ
- 3) เฝ้าระวังกำกับและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สถานประกอบการ และการโฆษณา รวมทั้งผลอันไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์ตลอดจนมีการติดตามหรือเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสารด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ
- 4) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีและระบบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 5) ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริโภคให้มีศักยภาพในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม ปลอดภัย และคุ้มค่า รวมทั้งเพื่อให้ผู้บริโภคนั้นมีการร้องเรียน เพื่อปกป้องสิทธิของตนได้
- 6) พัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และเครือข่ายประชาคมสุขภาพ
- 7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

<sup>15</sup> สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2560). *หน้าที่และความรับผิดชอบ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.fda.moph.go.th/SitePages/Structure.aspx>. [2560, 3 ธันวาคม].

### 3.1.3 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม

เพื่อเป็นการให้ข้อมูลต่อผู้บริโภคสำหรับแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรม (ตัดแปลงพันธุกรรม) หรือพันธุวิศวกรรม กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม มีสาระดังต่อไปนี้<sup>16</sup>

ข้อ 1 ให้ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์จากข้าวโพดที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรม (Genetic modification) หรือพันธุวิศวกรรม (Genetic engineering) เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก

ข้อ 2 อาหารตามข้อ 1 หมายความว่า ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์จากข้าวโพด ตามรายชื่อในบัญชีแนบท้ายประกาศนี้ที่มีสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) หรือโปรตีนที่เป็นผลจากการตัดแปรพันธุกรรมนั้นอยู่ตั้งแต่ร้อยละ 5 ของแต่ละส่วนประกอบที่เป็นส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรก และแต่ละส่วนประกอบดังกล่าวนั้นมีปริมาณตั้งแต่ร้อยละ 5 ของน้ำหนักผลิตภัณฑ์

ข้อ 3 การแสดงฉลากของอาหารตามข้อ 1 ให้ปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ให้ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องอาหารนั้น ๆ

3.2 ให้ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลากลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2543 ยกเว้นการปฏิบัติตามข้อ 3(1) และ (5) ของประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว ให้ปฏิบัติดังนี้

(ก) ให้แสดงข้อความว่า “ตัดแปรพันธุกรรม” ประกอบชื่ออาหารตามข้อ 1 ที่มีส่วนประกอบสำคัญเพียงชนิดเดียว เช่น ข้อความว่า “ข้าวโพดตัดแปรพันธุกรรม” “เต้าหู้แช่แข็งผลิตจากถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรม” เป็นต้น

(ข) ให้แสดงข้อความว่า “ตัดแปรพันธุกรรม” ในส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรกที่ใช้อาหารตามข้อ 1 ไว้ท้ายหรือใต้ชื่อส่วนประกอบนั้น ๆ ตามแต่กรณี เช่น ข้อความว่า “แป้งข้าวโพดตัดแปรพันธุกรรม” เป็นต้น

การแสดงข้อความดังกล่าวข้างต้นให้แสดงด้วยตัวอักษรที่อ่านได้ชัดเจน มีขนาดสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ฉลาก

<sup>16</sup> ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม.

ข้อ 4 ความในข้อ 3 ของประกาศนี้ ไม่ใช่บังคับกับผู้ผลิตรายย่อยที่จำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรง

“ผู้ผลิตรายย่อย” ตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า ผู้ผลิตขนาดเล็กที่จำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรงในวงแคบ และผู้ผลิตสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคได้โดยตรงด้วย

ข้อ 5 เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับการแสดงฉลากอาหารตามประกาศนี้ ห้ามใช้ข้อความว่า “ปลอดอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม” หรือ “ไม่ใช่อาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม” หรือ “ไม่มีส่วนประกอบของอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม” หรือ “มีการคัดหรือแยกส่วนประกอบที่มีการตัดแปรรูปพันธุกรรมออก” หรือข้อความอื่นในทำนองเดียวกัน

ประเภทของอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรมที่ต้องมีการแสดงฉลาก

อาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรรูปพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรมที่ต้องมีการแสดงฉลากอาหาร มีดังต่อไปนี้<sup>17</sup>

- 1) ถั่วเหลือง
- 2) ถั่วเหลืองสุก (Cooked soybean)
- 3) ถั่วเหลืองคั่ว
- 4) ถั่วเหลืองบรรจุขวดหรือบรรจุกระป๋อง (Canned soybean) หรือบรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่อ่อนตัว (Retort pouch)
- 5) ถั่วหมัก (Natto)
- 6) เต้าเจี้ยว (Miso)
- 7) เต้าหู้ เต้าหู้ทอดน้ำมัน
- 8) เต้าหู้แช่แข็ง กากเต้าหู้ (ฟองเต้าหู้และผลิตภัณฑ์)
- 9) นมถั่วเหลือง
- 10) แป้งถั่วเหลือง (Soybean flour)
- 11) อาหารที่มีอาหารตามข้อ 1 - 10 เป็นส่วนประกอบหลัก
- 12) อาหารที่มีโปรตีนจากถั่วเหลือง (Soybean protein) เป็นส่วนประกอบหลัก
- 13) อาหารที่มีถั่วเหลืองฝักอ่อนและยอดอ่อน (Green soybean) เป็นส่วนประกอบหลัก
- 14) อาหารที่มีถั่วงอกที่ได้จากถั่วเหลืองเป็นส่วนประกอบหลัก

<sup>17</sup> บัญชีแนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรรูปพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม.



- 15) ข้าวโพด
- 16) ป๊อปคอร์น (Popcorn)
- 17) ข้าวโพดแช่เยือกแข็ง (Freeze) หรือ แช่เย็น (Chill)
- 18) ข้าวโพดบรรจุขวด หรือบรรจุกระป๋อง (Canned corn) หรือบรรจุในบรรจุภัณฑ์  
อ่อนตัว (Retort pouch)
- 19) แป้งข้าวโพด (Corn flour/Corn starch)
- 20) ขนมคบเคี้ยวที่ผลิตโดยใช้ข้าวโพดเป็นส่วนประกอบหลัก
- 21) อาหารที่มีอาหารตามข้อ 15 – 20 เป็นส่วนประกอบหลัก
- 22) อาหารที่มีข้าวโพดหยาบ (Corn grits) เป็นส่วนประกอบหลัก

จากประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่องการแสดงผลอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้เป็นการให้ข้อมูลต่อผู้บริโภคสำหรับการแสดงผลอาหารที่ได้รับจากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม มีสาระที่สำคัญดังต่อไปนี้

อาหารที่อยู่ในขอบข่ายที่ต้องแสดงผลตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้ ได้แก่ ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์จากข้าวโพดที่ได้จากการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม จำนวน 22 รายการตามบัญชีแนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้

เงื่อนไขอาหารทั้ง 22 รายการตามบัญชีแนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้ จะต้องแสดงผลเฉพาะในกรณีที่มีอาหารที่ได้จากการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุกรรม (GMOs) อยู่ตั้งแต่ร้อยละ 5 ของแต่ละส่วนประกอบสำคัญหลัก 3 อันดับแรก แต่ละส่วนประกอบดังกล่าวนี้มีปริมาณตั้งแต่ร้อยละ 5 ของน้ำหนักผลิตภัณฑ์

การแสดงผล นอกจากต้องแสดงผลตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาหารประเภทหรือชนิดนั้น และต้องแสดงผลตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลากให้แสดงข้อความว่า “ตัดแปรพันธุกรรม” ประกอบชื่ออาหารหรือข้อความ “ตัดแปรพันธุกรรม” ในส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรก ซึ่งในส่วนข้อยกเว้นของประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้คือ ไม่ใช้บังคับกับผู้ผลิตรายย่อยที่จำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรง

ข้อห้ามของประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้ ห้ามใช้ข้อความลักษณะว่า ปลอดภัย อาหารตัดแปรพันธุกรรม ไม่ใช่อาหารตัดแปรพันธุกรรม ไม่มีส่วนประกอบของอาหารตัดแปรพันธุกรรม มีการคัดหรือแยกส่วนประกอบที่มีการตัดแปรพันธุกรรมออก หรือข้อความอื่นในทำนองเดียวกัน เช่น ปลอดภัยจากอาหารตัดแปรพันธุกรรม เป็นต้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้ ยังไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ ผู้บริโภคจากอาหารดัดแปลงพันธุกรรมทุกประเภท เนื่องจากกำหนดให้แสดงฉลากเฉพาะอาหาร ดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นถั่วเหลืองและข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรมเท่านั้น ยังมีได้ครอบคลุมการ แสดงฉลากของอาหารดัดแปลงพันธุกรรมทุกชนิด ซึ่งกำหนดให้ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่ว เหลือง ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์จากข้าวโพดจำนวน 22 รายการ ต้องแสดงฉลาก และกำหนดระดับ ต่ำสุดที่ยอมให้มีการดัดแปลงพันธุกรรมปนเปื้อนได้ในแต่ละส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรก ของ ผลิตภัณฑ์แต่ละส่วนประกอบที่มีปริมาณตั้งแต่ร้อยละ 5 ขึ้นไป ในส่วนประกอบ 3 อันดับแรก โดย กำหนดให้แสดงข้อความว่า “ดัดแปรพันธุกรรม” ประกอบชื่ออาหาร หรือข้อความ “ดัดแปร พันธุกรรม” และไม่อนุญาตให้แสดงข้อความในทำนองว่า “ปลอดจากอาหารดัดแปรพันธุกรรม หรือไม่ใช่อาหารหรือส่วนประกอบของอาหารดัดแปรพันธุกรรม” โดยเด็ดขาด

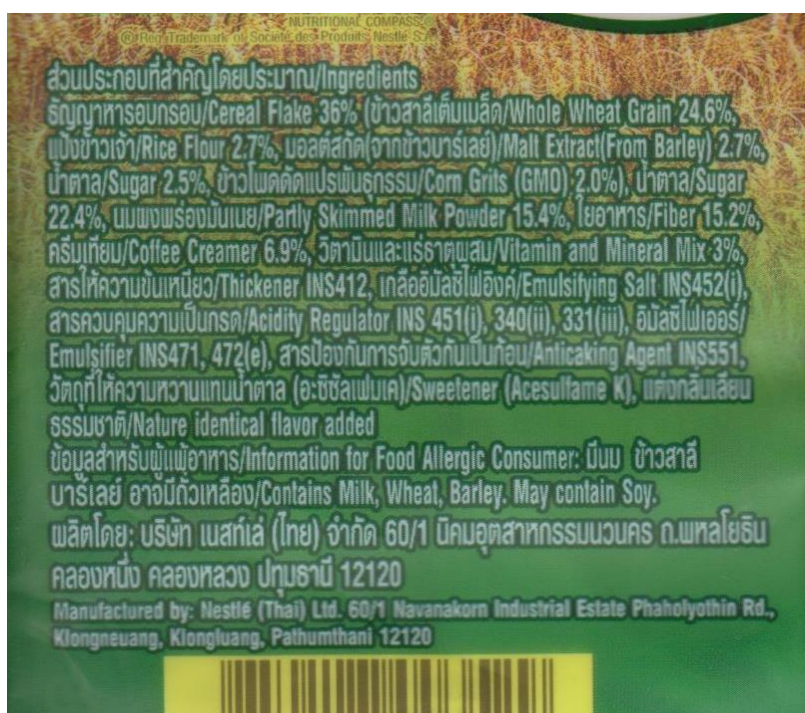
นอกจากนั้นในการกำกับดูแลอาหารดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นถั่วเหลือง ข้าวโพด และ ผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองและข้าวโพด ในการแสดงฉลากจะต้องประกอบด้วย 4 เงื่อนไข เงื่อนไขแรก ต้องมีปริมาณถั่วเหลืองหรือข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรมตั้งแต่ร้อยละ 5 ของผลิตภัณฑ์ เงื่อนไขที่ สองส่วนประกอบต้องเป็นส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรก และเงื่อนไขที่สามต้องมีสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ตั้งแต่ร้อยละ 5 ของแต่ละส่วนประกอบที่เป็นส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรก และ เงื่อนไขสุดท้ายผลิตภัณฑ์อาหารต้องเป็นอาหารที่กำหนดไว้จำนวน 22 รายการ

ข้อกำหนดการแสดงผลฉลากของอาหารดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศไทยจะแตกต่างจาก กลุ่มของสหภาพยุโรปที่กำหนดให้การแสดงผลฉลากอาหารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือ มีสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นส่วนประกอบทุกชนิดต้องแสดงผลฉลากตามแนวทางของกลุ่ม ประเทศสหภาพยุโรป โดยกำหนดปริมาณมากกว่าร้อยละ 0.9 ต้องแสดงผลฉลาก และไม่กำหนดให้ แสดงเฉพาะส่วนประกอบ 3 อันดับแรก แต่ใช้ปริมาณร้อยละ 0.9 เป็นปริมาณที่ต้องแสดงผลฉลากไม่ว่าจะเป็นส่วนประกอบหลักหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ต้องแสดงที่ส่วนประกอบว่าได้มาจากสิ่งมีชีวิต ดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อกำหนดของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพยุโรป แล้ว ยังไม่ครอบคลุมอาหารดัดแปลงพันธุกรรมทุกชนิด เช่นเดียวกับสหภาพยุโรปซึ่งมีข้อกำหนด เกี่ยวกับการแสดงผลฉลากที่สอดคล้องกับพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพมากกว่า ประเทศไทย

นอกจากนี้พบว่าผู้ประกอบการมีความประสงค์จะกล่าวอ้างข้อความทำนองว่า “ปลอด จากอาหารดัดแปรพันธุกรรม หรือไม่ใช่อาหารหรือส่วนประกอบของอาหารดัดแปรพันธุกรรม” แต่ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับดังกล่าวข้างต้น ห้ามแสดงข้อความดังกล่าว เนื่องจากอาจทำให้ ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาหาร แต่เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดให้การแสดงผลข้อความ

ดังกล่าวผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายต้องมีระบบการตรวจสอบย้อนกลับหรือทวนสอบย้อนกลับเพื่อตรวจสอบเอกสารหลักฐานว่ามีระบบจัดการตลอดตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบจนถึงการแปรรูปรับรองว่าไม่เป็นพืชตัดแปลงพันธุกรรม ตามแนวทางของประเทศญี่ปุ่นที่มีระบบ Identity preserved handing (IP Handling) หรือต้องแสดงหลักฐานหรือผลการตรวจวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์ว่าปราศจากอาหารตัดแปลงพันธุกรรม เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดและถูกหลอกลวง

### รูปภาพที่ 3.1 ฉลากผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบจากพืชตัดแปลงพันธุกรรม



#### 3.1.4 ร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. .... ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอ โดยได้รับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงาน ก.พ.ร. และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไปประกอบการพิจารณา แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสถานีวิทยุแห่งชาติ พิจารณาก่อนเสนอสถานีวิทยุแห่งชาติต่อไป

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. .... มีดังนี้

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ได้แก่สิ่งมีชีวิตที่มีการตัดต่อ ตัดแต่ง ตัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงสารพันธุกรรมหรือผสมผสานสารพันธุกรรมใหม่ที่ได้จากวิธีการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือวิธีการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง กฎหมายฉบับนี้ ไม่ใช่บังคับกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นยาสำหรับมนุษย์หรือสัตว์ตามที่กฎหมายเฉพาะควบคุมอยู่แล้ว และกำหนดหลักการควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในลักษณะที่ห้ามมิให้มีการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมใด ๆ สู่สิ่งแวดล้อม เว้นแต่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมดังกล่าวจะได้ผ่านการใช้ในสภาพควบคุมและการใช้ในภาคสนามเพื่อทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพ การประเมินความเสี่ยงอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์หรือสัตว์ และได้มีการขึ้นบัญชีสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้นเป็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่สามารถปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมได้แล้ว

กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้ผู้ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สุขภาพของมนุษย์หรือสัตว์หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นผลมาจากการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ไม่อยู่ในบัญชีปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายดังกล่าวเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เสียหายนั่นเอง

ร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. .... มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการแสดงฉลากในมาตรา 18<sup>18</sup> และมีการกำหนดนิยามคำว่า “ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ ซึ่งแสดงไว้ที่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุ หรือสอดแทรก หรือรวมไว้กับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุ เพื่อประโยชน์ด้านการบ่งชี้ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ผู้ใช้และผู้บริโภค

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกำหนดให้แสดงฉลากสิ่งมีชีวิตที่ได้จากการดัดแปลงพันธุกรรมครอบคลุมเฉพาะสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม แต่ไม่ครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ผ่านการแปรรูปแล้ว อาหารดัดแปลงพันธุกรรมที่ผ่านการแปรรูปแล้ว หรือจุลินทรีย์ดัดแปลงพันธุกรรมมีการนำไปใช้ในกระบวนการผลิตอาหาร เช่น เอนไซม์ที่ใช้ในการผลิตเนยแข็ง หรือ จุลินทรีย์โพรไบโอติกที่นำมาใช้ในอาหารทารก หรือเด็กเล็ก เป็นต้น อาจไม่ต้องการติดฉลากแสดงว่าเป็นจุลินทรีย์ดัดแปลงพันธุกรรม เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายกำหนดบังคับให้ต้องติดฉลากแสดงว่าเป็นผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรม

<sup>18</sup> ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. ....

อนึ่งร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ถูกยกเลิกการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติในการประชุม คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เนื่องจากเครือข่ายภาคประชาชน หน่วยงานและ ผู้ประกอบการด้านเกษตรและอาหารกว่า 120 องค์กร ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านร่างพระราชบัญญัติ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล และศาลากลางจังหวัดต่าง ๆ อีกกว่า 50 จังหวัด ตลอดจนการยื่นหนังสือต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อขอให้ชะลอการพิจารณาร่าง พระราชบัญญัตินี้<sup>19</sup>

### 3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากอาหารของต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากอาหารของต่างประเทศ ผู้วิจัยจะ นำเสนอสาระเกี่ยวกับมาตรการควบคุมอาหารดัดแปลงพันธุกรรมของต่างประเทศ โดยมี สาระสำคัญดังนี้

#### 3.2.1 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนตื่นตัวในการรักษาสิทธิของตนอย่างมาก<sup>20</sup> และยังเป็นประเทศที่มีการผลิตสินค้า ดัดแปลงพันธุกรรมรายใหญ่ของโลก แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและมี หน่วยงานกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศ สหรัฐอเมริกา มีดังนี้

##### 3.2.1.1 The Federal Food, Drug and Cosmetic Act 1938

กฎหมายที่ให้อำนาจในการติดฉลากแก่องค์การอาหารและยาสหรัฐอเมริกา (Food and Drug Administration - FDA) ถึงแม้ว่าองค์การอาหารและยาสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้กำหนดให้มี ฉลากเป็นพิเศษสำหรับอาหารดัดแปลงพันธุกรรมก็ตาม แต่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการติดฉลากอาหาร โดยทั่วไป ซึ่งครอบคลุมอาหารทุกชนิด ฉะนั้นอาหารที่ผลิตจากสิ่งดัดแปลงพันธุกรรมในปัจจุบัน

<sup>19</sup> แดงการณ์ *BIOETHAI* กรณีรัฐบาลยกเลิก พ.ร.บ. ความปลอดภัยทางชีวภาพ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.seub.or.th>. [2560, 3 ธันวาคม].

<sup>20</sup> รัตนา ขวัญบัว. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1 หน้า 61.

จึงอยู่ภายใต้กรอบ กฎเกณฑ์ทั่วไป เกี่ยวกับฉลากอาหารของ FDCA กล่าวคือ ฉลากจะต้องเป็นความจริง ไม่ทำให้เข้าใจผิด และเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งเป็นสาระสำคัญตามนโยบายของ FDCA นั้น ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาหารขั้นสุดท้ายเท่านั้น โดยไม่รวมถึงกระบวนการผลิตที่จะนำมาพิจารณาว่า เป็นสาระสำคัญในการที่จะต้องเปิดเผย หลักการสำคัญของกฎหมายนี้จะเป็นประเด็นสำคัญในคดีที่จะกล่าวต่อไปคือ ตามมาตรา 321 ของ FDCA ที่ให้อำนาจ FDA กำหนดให้ติดฉลากอาหาร ซึ่งกำหนดเงื่อนไขว่าต้องเป็นกรณีที่มีส่วนเพิ่มเติมในอาหารและส่วนที่เพิ่มเติมนั้นเป็นสาระสำคัญ

กฎหมาย FDCA ดังกล่าวนี้อำนาจการมีเครื่องหมายที่ผิดพลาด โดยมาตรา 403 อาหารอาจถูกพิจารณาได้ว่ามีเครื่องหมายที่ผิดพลาด ถ้าฉลากของอาหารนั้นผิดพลาด หรืออาจทำให้เข้าใจผิดได้ หรือบกพร่องในการแสดงชื่อสามัญ หรือส่วนประกอบของสินค้านั้น มาตรา 403 (1) กำหนดให้อาหารแสดงถึงชื่อสามัญ หรือกรณีไม่มีชื่อเช่นนั้น ก็ให้มีคำบรรยายลักษณะที่เหมาะสม ดังนั้นถ้าอาหารคัดแปลงพันธุกรรมนั้นมีความแตกต่างอย่างเป็นสาระสำคัญจากอาหารปกติ จนกระทั่งชื่อสามัญไม่อาจบรรยายถึงอาหารนั้นได้ต่อไปแล้ว ชื่ออาหารนั้นต้องถูกเปลี่ยนเพื่อบรรยายถึงความแตกต่างดังกล่าวให้ชัดเจน นอกจากนี้ให้อาหารคัดแปลงพันธุกรรมนั้นมีความแตกต่างทางโภชนาการอย่างเป็นสาระสำคัญกับอาหารปกติแล้ว ฉลากก็ต้องแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างนั้นด้วย<sup>21</sup>

### 3.2.1.2 The Nutritional Labelling and Educational Act (NLEA)

นอกจาก FDCA แล้ว กฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดเกี่ยวกับฉลากอาหารคือ NLEA ซึ่งได้กำหนดหลักการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ติดฉลากเพื่อแสดงคุณสมบัติทางโภชนาการของอาหาร กฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ผลิตที่ต้องการกล่าวอ้างคุณสมบัติทางโภชนาการของอาหารต้องทำตามเงื่อนไขกล่าวคือ ต้องแสดงรายการสารอาหารต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยกฎหมายนี้เน้นถึงวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ฉลากนั้นแสดงถึงข้อมูลทางโภชนาการที่ถูกต้องในรูปแบบที่ง่ายและชัดเจน อย่างไรก็ตาม FDA ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมายนี้มีอำนาจที่จะยกเว้นรายการเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการที่ต้องการแสดงในฉลากได้เมื่อ FDA เห็นว่า ข้อมูลดังกล่าวไม่จำเป็นในการช่วยให้ผู้บริโภคสุขภาพ<sup>22</sup>

<sup>21</sup> คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2544). *องค์การการค้าโลกกับมาตรการให้ติดฉลาก เพื่อควบคุมสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 90.

<sup>22</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

### 3.2.1.3 National Bioengineered Food Disclosure Standard: S.764

สหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมาย “มาตรฐานแห่งชาติว่าด้วยฉลากสินค้าอาหารที่มีส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม” (National Bioengineered Food Disclosure Standard: S.764) กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าอาหารที่มีส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms: GMOs) ต้องแสดงข้อมูลอาหารที่มีส่วนประกอบของ GMOs บนบรรจุภัณฑ์โดยให้มีผลบังคับใช้ภายใน 2 ปีหลังจากวันที่ประกาศใช้กฎหมายนี้ (ประกาศใช้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2016) และจะมีผลบังคับใช้วันที่ 29 กรกฎาคม 2018 โดยกฎหมายนี้มีสาระที่สำคัญดังต่อไปนี้

Sec. 291 กำหนดว่า “พันธุวิศวกรรม” หรือคำศัพท์ที่คล้ายคลึงกันที่เกี่ยวข้องกับอาหาร หมายถึงอาหารที่ประกอบด้วยสารดัดแปลงพันธุกรรมอันเกิดจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ไม่รวมถึงสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นจากการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ

อาหาร หมายถึง อาหารที่นิยามตาม Sec. 201 แห่งกฎหมายว่าด้วยอาหาร ยา และเครื่องสำอาง (Federal Food Drug and Cosmetic Act) ซึ่งหมายถึงอาหารสำหรับบริโภคของมนุษย์<sup>23</sup>

Sec. 292 การปฏิบัติตามกฎหมายนี้ โดยทั่วไปให้อาหารที่มีส่วนประกอบการดัดแปลงพันธุกรรมต้องเปิดเผยว่าเป็นอาหารดัดแปลงพันธุกรรม

อาหารดัดแปลงพันธุกรรมต้องติดฉลากภายใต้การบังคับของกฎหมายว่าด้วยอาหาร ยา และเครื่องสำอาง ของรัฐบาลกลาง (The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act (21 U.S.C 301) หรือต้องติดฉลากตามการตรวจสอบเนื้อสัตว์ของรัฐบาลกลาง (The Federal meat inspection Act (21 U.S.C. 601 et seq.) ก็เนื้อสัตว์ปีก ผลิตภัณฑ์จากไข่ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในรูปต่าง ๆ ทั้งขึ้นเนื้อ น้ำ หรือสารละลาย จะต้องติดฉลากตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร ยา และเครื่องสำอาง ของรัฐบาลกลาง (The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act (21 U.S.C. 301 et seq.)<sup>24</sup>

Sec. 293 ได้กำหนดว่าในการเปิดเผยข้อมูลอาหารดัดแปลงพันธุกรรมให้เปิดเผยในรูปแบบของข้อความสัญลักษณ์ หรือการให้ข้อมูลผ่านการเชื่อมโยงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic or Digital Link) แต่ไม่รวมถึงเว็บไซต์ที่ไม่เชื่อมโยงข้อมูล

ในกรณีของผู้ผลิตรายย่อย การเปิดเผยข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์นอกจากปฏิบัติตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังสามารถเลือกเผยแพร่ข้อมูลโดยวิธีต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ซึ่งได้แก่ หมายเลขโทรศัพท์พร้อม

<sup>23</sup> National Bioengineered Food Disclosure Standard, sec. 291.

<sup>24</sup> National Bioengineered Food Disclosure Standard, sec. 292.

ติดข้อความเพื่อสอบถามให้ข้อมูลได้ เว็บไซต์ ทั้งนี้ไม่รวมถึงอาหารที่บริการตามภัตตาคาร หรือร้านขายปลีก หรือผู้ผลิตรายย่อยขนาดเล็กมาก ๆ<sup>25</sup>

Sec. 296 ได้กำหนดว่า อาหารที่ได้รับการรับรองเป็นอาหารอินทรีย์ตามกฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์อาหารอินทรีย์ (The Organic Food Production Act of 1990) สามารถติดฉลากว่า “Non Bioengineered” หรือ “Non-GMOs” ได้<sup>26</sup>

3.2.1.4 หน่วยงานที่กำกับดูแลการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของสหรัฐอเมริกา<sup>27</sup>

ในสหรัฐอเมริกานั้น จะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงอาหาร ทั้งด้านความปลอดภัยและการได้ข้อมูลที่ถูกต้องไม่หลอกลวง การคุ้มครองในเรื่องเกี่ยวกับอาหารจะอยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันของหลายหน่วยงาน โดยหน่วยงานเหล่านี้จะไม่อนุมัติหรือออกใบอนุญาตให้วางจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือมีลักษณะหลอกลวงแสดงเท็จต่อผู้บริโภค ทั้งสินค้าที่ผลิตภายในประเทศเพื่อจำหน่ายระหว่างรัฐหรือที่ค้าขายกันระหว่างประเทศ รัฐบาลกลางประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเป็นกฎหมายและวิธีการหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากอาหารที่จำหน่ายในประเทศ ซึ่งนอกจากข้อกำหนดที่ค่อนข้างเข้มงวด ตลอดจนการเฝ้าระวังเรื่องความปลอดภัยและความสะอาดของสินค้าอาหารก่อนการวางจำหน่ายแล้ว ยังมีข้อบังคับเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ตลอดจนหลักเกณฑ์การตรวจสอบและการสุ่มตัวอย่าง สินค้าอาหารและผลิตภัณฑ์การเกษตรที่นำเข้าจะต้องอยู่ในกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เช่นเดียวกัน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการกำกับดูแลกฎระเบียบเกี่ยวกับอาหาร ทั้งที่ผลิตในประเทศและที่นำเข้า ได้แก่ คณะกรรมการอาหารและยา คณะกรรมการอาหารและยาแห่งสหรัฐอเมริกา (USFDA) เป็นหน่วยงานภายใต้ Department of Health and Human Service (DHHS) และ The Public Health Service (PHS) คณะกรรมการอาหารและยาแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นหน่วยงานทำหน้าที่กำกับดูแลเรื่องอาหารทุกชนิด ยกเว้นเนื้อสัตว์ เนื้อสัตว์ปีก ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์และจากเนื้อสัตว์ปีก ไข่แช่เยือกแข็งและไข่อบแห้ง

ภารกิจขององค์การอาหารและยาแห่งสหรัฐอเมริกา คือการดำเนินวิธีการบังคับให้ผู้ผลิตหรือแปรรูปอาหารปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกา และตามกฎหมายที่

<sup>25</sup> National Bioengineered Food Disclosure Standard, sec. 293.

<sup>26</sup> National Bioengineered Food Disclosure Standard, sec. 296.

<sup>27</sup> ฐานข้อมูลสถาบันอาหาร. ความรับผิดชอบของ FDA ต่อการนำเข้าอาหารสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [fic.nfi.or.th/law/upload/file3/USRegulation.doc](http://fic.nfi.or.th/law/upload/file3/USRegulation.doc). [2561, มกราคม 23].



ออกโดยองค์การอาหารและยาเอง ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัย และเศรษฐกิจของผู้บริโภค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารโดยเฉพาะ ได้แก่ บทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอางของรัฐบาลกลาง (The Federal Food, Drug and Cosmetic Act) บทบัญญัติการบรรจุหีบห่อและการแสดงฉลากที่เป็นธรรม (Fair Packaging and Labeling Act) บทบัญญัติการแสดงฉลากโภชนาการและการศึกษา (The Nutrition Labeling and Education Act)

บทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอางของรัฐบาลกลาง เป็นกฎหมายพื้นฐานของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ออกบังคับใช้ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1938 และมีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง จนกลายเป็นกฎหมายที่แพร่หลายมากที่สุดในกฎหมายประเภทเดียวกันทั่วโลก หลายรัฐในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายโดยเฉพาะที่คล้ายคลึงกับกฎหมายรัฐบาลกลาง และกฎหมายบางฉบับมีมาตรการที่ให้เพิ่มเติมข้อกำหนดของรัฐบาลกลางข้อใหม่โดยอัตโนมัติ<sup>28</sup>

บทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอาง นี้ให้ความหมายของอาหารว่า อาหาร คือสิ่งที่ใช้เป็นอาหารหรือเครื่องดื่มสำหรับมนุษย์และสัตว์ หมากฝรั่ง และสิ่งที่เป็นส่วนประกอบของสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น และกฎหมายนี้มีเจตนาที่จะให้ผู้บริโภคมั่นใจว่าอาหารบริสุทธิ์ สมบูรณ์ ปลอดภัย ในการบริโภค ผลผลิตภายใต้สภาวะสุขลักษณะ ใช้สีเจือปนอาหารเฉพาะที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ (สีหลายชนิดต้องได้รับการรับรองจากห้องปฏิบัติการของ USFDA) อาหารทำจากส่วนประกอบที่เหมาะสม ฉลากและการหีบห่อแสดงเป็นภาษาอังกฤษที่ให้ข้อเท็จจริง ให้ข้อมูลความรู้ที่ผู้บริโภคสมควรได้รับ และไม่เจี้นำให้เข้าใจผิด

การที่จะให้เป็นไปตามกฎหมายได้นั้น USFDA จะดำเนินวิธีการหลากหลาย ได้แก่ ตรวจสอบโรงงานและผลิตภัณฑ์เป็นระยะ ๆ โดยไม่แจ้งล่วงหน้า วิเคราะห์ตัวอย่าง ให้การศึกษา และดำเนินการตามกฎหมายเมื่อพบการละเมิด เจ้าของกิจการที่ทำการค้าผลิตภัณฑ์อาหารระหว่างรัฐ ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้ความมั่นใจว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต เป็นไปตามบทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอาง บทบัญญัติการบรรจุหีบห่อและการแสดงฉลากที่เป็นธรรม รวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปในบทบัญญัติเหล่านี้ ล้วนต้องการให้ผลิตภัณฑ์อาหารมีความปลอดภัย สะอาด และบริสุทธิ์ รวมทั้งให้ผู้ผลิตมีความซื่อสัตย์และให้ข้อมูลเพียงพอในฉลากผลิตภัณฑ์

เพื่อควบคุมให้การดำเนินการในเรื่องอาหารเป็นไปอย่างถูกต้อง รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาจึงได้กำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารและการปิดฉลาก รวมทั้ง

<sup>28</sup> ฐานข้อมูลสถาบันอาหาร. ความรับผิดชอบของ FDA ต่อการนำเข้าอาหารสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [fic.nfi.or.th/law/upload/file3/USRegulation.doc](http://fic.nfi.or.th/law/upload/file3/USRegulation.doc). [2561, มกราคม 23].

มาตรฐานแสดงเอกลักษณ์และคุณภาพให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอาง โดยผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดทำมาตรฐานแสดงเอกลักษณ์แล้ว จะต้องมีคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานนั้น ๆ มิฉะนั้นอาจจะถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่เหมาะสมและจะต้องถูกดำเนินการตามกฎหมายต่อไป มาตรฐานแสดงเอกลักษณ์จะให้ความมั่นใจแก่ผู้บริโภคในเรื่องชนิดและปริมาณของส่วนประกอบหลักของผลิตภัณฑ์<sup>29</sup>

USFDA ได้จัดทำแผนเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารขึ้น โดยในปี ค.ศ. 1994 USFDA ได้เสนอกฎระเบียบในการจัดทำระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis Critical Control Point, HACCP) สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์น้ำ และในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1995 FDA ได้ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับ HACCP ให้อุตสาหกรรมอาหารจากสัตว์น้ำนำระบบดังกล่าวนี้ไปใช้กับกระบวนการแปรรูปภายในเดือน ธันวาคม ปี ค.ศ. 1997 นอกจากนี้ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1994 USFDA ได้ประกาศให้มีการพัฒนาบทบัญญัติการวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติในผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ ด้วย และได้ประกาศใช้กฎระเบียบเกี่ยวกับ HACCP สำหรับผลิตภัณฑ์น้ำผักผลไม้ ซึ่งมีผลบังคับใช้กับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 2002 กฎระเบียบเหล่านี้มีผลบังคับใช้กับอาหารที่ผลิตภายในประเทศและอาหารนำเข้า และได้รับการรับรองโดย The National Academy of Sciences, the Codex Alimentarius Commission ซึ่งเป็นคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการตั้งเกณฑ์จุลชีววิทยาของอาหารและองค์การระหว่างประเทศที่มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานอาหาร

### 3.2.1.5 นโยบายเกี่ยวกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของสหรัฐอเมริกา

ในการกำกับดูแลและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับอาหารทั้งที่ผลิตในประเทศและอาหารที่นำเข้าจากต่างประเทศเป็นอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา (United State Department of Food and Drug Administration. USFDA)<sup>30</sup> ซึ่งมีสาระสำคัญดังรายละเอียด คือ

#### 1) วิธีการรับรองและประเมินความปลอดภัย

หากพิจารณาแนวทางตามนโยบายของ USFDA ในปี ค.ศ. 1992 ผู้ผลิตหรือผู้พัฒนาพืชที่ใช้เป็นอาหารชนิดใหม่โดยเทคนิควิธีการตัดต่อ ดีเอ็นเอ จะต้องยื่นขอการรับรองจาก USFDA หรือ USDA ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการที่จะพัฒนาผลผลิต จนกระทั่งสามารถสรุปผลว่าพืชนั้นได้มี

<sup>29</sup> ฐานข้อมูลสถาบันอาหาร. ความรับผิดชอบของ FDA ต่อการนำเข้าอาหารสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [fic.nfi.or.th/law/upload/file3/USRegulation.doc](http://fic.nfi.or.th/law/upload/file3/USRegulation.doc). [2561, มกราคม 23].

<sup>30</sup> ประธาน ประเสริฐวิทยากร. (2543). *จีเอ็มโอ: อาหาร, ยา และพันธุกรรมบำบัดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอาหารและยา. หน้า 62.

ความแตกต่างจากพืชอาหารหรือพืชที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติ และได้รับการยอมรับจาก USFDA หรือ USDA ก่อนจึงจะสามารถทำการผลิตเพื่อการค้าได้

การแสดงฉลากตามกฎหมาย FDCA ข้อมูลต่าง ๆ ต้องมีการเปิดเผยโดยแสดงที่ฉลาก และต้องไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ถ้าส่วนประกอบของอาหารจากการตัดต่อยีนมีความแตกต่างจากอาหารที่มีอยู่เดิมก็จะแยกอาหารตัดต่อยีนต่างหากออกจากอาหารที่ได้มาจากวิธีการอื่น ยกขึ้นเป็นอาหารอีกประเภทหนึ่งต่างหาก จึงไม่ต้องแสดงวิธีการที่จะทำให้ได้อาหารนั้นมา เช่น ไม่แสดงฉลากว่า “ข้าวโพดหวานพันธุ์ผสม” เพราะข้าวโพดนี้ได้จากการผสมข้ามสายพันธุ์เป็นต้น<sup>31</sup>

## 2) นโยบายเกี่ยวกับการติดฉลากสินค้าคัดแปลงพันธุกรรมของสหรัฐอเมริกา

นโยบายของสหรัฐอเมริกา<sup>32</sup> จะแสดงฉลากต่อเมื่อผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยสารภูมิแพ้ที่รู้จักและอยู่ในส่วนประกอบของอาหารที่ถูกเปลี่ยนแปลง อีกทั้งไม่มีกฎระเบียบพิเศษที่จะใช้กับการนำเข้าอาหารที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงยีนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าของนำเข้ารายใดผ่านการเปลี่ยนแปลงยีน

โครงสร้างการควบคุมจีเอ็มโอในสหรัฐอเมริกาแยกกัน กระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริการับรองและผ่านพืชที่ผ่านพันธุวิศวกรรมออกสู่สิ่งแวดล้อม และรับรองผลิตเมล็ดพืช คณะกรรมการอาหารและยาดูแลความปลอดภัยอาหาร สำนักงานป้องกันสิ่งแวดล้อมจะมีหน้าที่ควบคุมการกำจัดแมลงที่แสดงออกผ่านทางพันธุวิศวกรรม แต่ไม่ใช่อาหาร ไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบเรื่องอาหารที่ผ่านพันธุวิศวกรรมโดยเฉพาะ ผู้ผลิตอาหารจีเอ็มโอต้องตัดสินใจต่อปัญหา เช่น โปรตีนที่เกิดขึ้นมาใหม่ จะทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยหรือไม่

เลขาธิการของกระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา นายแดน กลิกแมน ได้ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 1999 ต่อหน้า The National Press Club ว่าอาจจะต้องมีการแสดงข้อมูลบางอย่างบนฉลากเพราะผู้บริโภคกังวลในเรื่องจีเอ็มโอ

นมจีเอ็มโอในขณะที่คณะกรรมการอาหารและยาไม่มีการบังคับแสดงฉลาก นมที่ได้จากการกระตุ้นโดยใช้ rBGH แต่มีการให้ข้อแนะนำเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดในฉลากที่ใช้โดยสมัครใจในปี 1994

<sup>31</sup> ชญานิศวรรค์ ภิรมย์ภูริวงษ์. (2556). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการติดฉลากสินค้าคัดแปลงพันธุกรรมของไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก. หน้า 62.

<sup>32</sup> ประธาน ประเสริฐวิทยาการ. อังแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 157-159.

เนื้อจีเอ็มโอ ในขณะที่ผู้บริโภควออเมริกัน ไม่ได้รับรู้เรื่องการใช้พันธุวิศวกรรมกับฮอร์โมนวัวเนื้อ ผู้บริโภคชาวอังกฤษและยุโรปกลับรู้และปฏิเสธมันทำให้เกิดความขัดแย้งทางการค้า ระหว่างสหรัฐกับกลุ่มสหภาพยุโรป

### 3) ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในคดีละเมิด

เมื่อผู้บริโภคนำจีเอ็มโอแล้วได้รับอันตรายต่อสุขภาพอย่างใดก็สามารถมีช่องทางที่จะฟ้องผู้ผลิตสินค้าจีเอ็มโอได้สองช่องทางคือ ในทางสัญญา และในทางละเมิด ผู้บริโภคที่จะฟ้องผู้ผลิตสินค้าจีเอ็มโอให้รับผิดชอบผลิตภัณฑ์ ซึ่งก่อความเสียหายต่อสุขภาพนั้น ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายหรืออันตรายต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดโรคหรืออันตรายนั้น ซึ่งเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะทำความเข้าใจในการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตอย่างไร<sup>33</sup>

## 3.2.2 สหภาพยุโรป (The European Union)

สำหรับสหภาพยุโรปเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 27 ประเทศ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ภายใต้สนธิสัญญา มาสทริชต์ แทนประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community – EEC) สหภาพยุโรปเล็งเห็นความสำคัญในการออกกฎหมายเพื่อใช้กับความปลอดภัยทางชีวภาพในสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยเฉพาะ ซึ่งต่างจากกฎหมายของบางประเทศซึ่งนำกฎหมายที่บังคับอยู่ในปัจจุบันมาบังคับกับกรณีของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยมีได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อนำมาใช้เป็นการเฉพาะ<sup>34</sup> ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกฎหมายของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากสินค้าดัดแปลงพันธุกรรม และนโยบายเกี่ยวกับการติดฉลากสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมของสหภาพยุโรป

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของสหภาพยุโรป

### 3.2.2.1 Regulation 258/97 Novel Foods and Novel Food Ingredient

กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของมาตรการให้ติดฉลากสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และเพื่อเป็นการสนับสนุนหลักการเคลื่อนไหวอย่างเสรีของสินค้า กฎหมายนี้มุ่งใช้กับอาหารและส่วนประกอบของอาหารชนิดใหม่ กล่าวคือ ส่วนประกอบของอาหารที่ก่อน ค.ศ. 1997 ไม่เคยมีการบริโภคเป็นจำนวนมากโดยมนุษย์ ซึ่งอาหารและส่วนประกอบของอาหารนี้รวมไปถึงอาหารหรือส่วนประกอบของอาหาร

<sup>33</sup> คณาธิป ทองรวีวงศ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 257-258.

<sup>34</sup> นัทรทัตน์ ทัดศรี. (2554). *ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคพืชที่ดัดแปลงพันธุกรรมจากการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจมหาบัณฑิต. หน้า 70.

ที่ดัดแปลงพันธุกรรมและรวมถึงอาหารที่ผลิตจากพืชหรือสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรมที่ไม่ได้ประกอบด้วยพืชหรือสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรมด้วย อาจพิจารณาได้ว่า อาหารและส่วนประกอบของอาหารชนิดใหม่ที่ตกอยู่ภายใต้กฎหมาย ฉบับนี้มี 6 ประเภท หลัก ๆ ดังนี้<sup>35</sup>

1) อาหารและส่วนประกอบของอาหารที่มีหรือประกอบด้วยการดัดแปลงพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms – GMOs) ซึ่งมีคำนิยามและความหมายเหมือนกับที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย Directive 90/220 ตัวอย่างเช่น Flavr Savr™ Tomato, Herbicide Resistant Soybean, Insect Resistant Maize, Yoghurt with Living GM Lactic Acid Bacteria

2) อาหารและส่วนประกอบของอาหารที่ผลิตจากผลิตภัณฑ์ที่ดัดแปรพันธุกรรม (ที่มีในอาหารหรือส่วนประกอบของอาหารที่มีหรือประกอบด้วยการดัดแปรพันธุกรรม) ตัวอย่างเช่น Paste, Ketchup from GM Tomatoes, น้ำมันจาก GM Maize หรือ GM Soybeans, ขนมปังจาก GM Cereals

3) อาหารหรือส่วนประกอบของอาหารที่ทำมาจากการดัดแปลงโครงสร้างชั้นปฐมของโมเลกุล ตัวอย่างเช่น Olestra (Sucrose Polyester), Salatrim (Short and Long Acyltriglyceride Mixture)

4) อาหารและส่วนประกอบของอาหารที่ประกอบด้วยหรือแยกได้จาก Microorganisms, Fungi หรือ Algae ตัวอย่างเช่น Mycroprotein, PUFA (Mortierella Alpine; Cryptocodinium Cohnii)

5) อาหารหรือส่วนประกอบของอาหารที่ประกอบด้วยหรือแยกได้จากพืชและส่วนประกอบอาหารที่แยกได้จากสัตว์กินอาหารหรือส่วนประกอบของอาหารที่ได้มาจากการขยายพันธุ์พืชหรือการเลี้ยง เพาะเลี้ยง โดยวิธีแบบดั้งเดิมและมีประวัติว่าปลอดภัยสำหรับการนำมาใช้เป็นอาหาร ตัวอย่างเช่น Lupins (*L. Angustifolius*) “Hemp-beer”

6) อาหารและส่วนประกอบของอาหารที่ได้จากการประยุกต์กระบวนการผลิตที่ปัจจุบันยังไม่ได้นำมาใช้ซึ่งกระบวนการผลิตนี้จะต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียงตัวหรือโครงสร้างของอาหารหรือส่วนประกอบของอาหารที่มีผลกระทบต่อคุณค่าทางโภชนาการ Metabolism หรือระดับของ Substances ที่ไม่ต้องการตัวอย่าง เช่น High Pressure, Pulsed Light, Magnetic Fields และ Electric Fields

---

<sup>35</sup> วลัยพร พิริยะพันธ์. (2542). *Genetically Modified Organisms*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายบริการข้อมูลสถาบันอาหาร. หน้า 29.

กฎหมายนี้กำหนดให้อาหารชนิดใหม่ต้องได้รับการประเมินความปลอดภัยก่อนวางจำหน่ายในตลาดในสหภาพยุโรป ซึ่งจะมีระบบประเมินความปลอดภัยเป็นระบบเดียวกันทั่วทั้งยุโรป การประเมินนี้จะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐของแต่ละประเทศด้วยความร่วมมือกับ Commission ของสหภาพยุโรป ในการประเมินความปลอดภัยนั้นจะต้องพิจารณาว่าอาหารและส่วนประกอบของอาหารภายใต้กฎหมายนี้จะต้องไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ไม่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจผิดและไม่มีความแตกต่างจากอาหารและส่วนประกอบของอาหารที่ใช้แทนหรือใช้เป็นอาหารสำหรับบริโภคตามปกติ การประเมินความปลอดภัยของอาหารและส่วนประกอบของอาหารชนิดใหม่ ซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมด้วยนั้นจะใช้วิธีการที่เรียกว่า Sub Station Equivalent Concept เป็นขั้นแรกในการประเมิน โดยการเปรียบเทียบอาหารที่มาจากการดัดแปลงพันธุกรรมกับอาหารชนิดเดียวกันกับที่ผลิตจากวิธีธรรมชาติขั้นต้น ในแง่ โมเลกุล ส่วนประกอบคุณค่าทางโภชนาการ และความเป็นพิษของอาหาร ถ้าไม่มีความแตกต่างกันก็จะควบคุมอาหารที่มาจากดัดแปลงพันธุกรรมนั้น เช่นเดียวกับอาหารที่มาจากการผลิตวิธีธรรมดา

แต่กฎหมายนี้ไม่ใช้กับกรณีอาหารและส่วนประกอบของอาหารที่มนุษย์ใช้บริโภคในระดับที่สำคัญก่อนกฎหมายนี้มีผลบังคับ คือ ในปี ค.ศ. 1997 (มาตรา 1) ดังนั้น กฎหมายนี้ไม่ใช้บังคับต่อข้าวโพดและถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรม ซึ่งมีการบริโภคกันอย่างกว้างขวางในยุโรปมาก่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม สินค้าสองอย่างดังกล่าวจะอยู่ใต้บังคับของกฎหมายอีกฉบับ คือ Council Regulation -1139/98<sup>36</sup>

ซึ่งข้อกำหนดเกี่ยวกับการติดฉลากที่กฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ผลิตต้องแจ้งข้อมูลบนฉลากให้ผู้บริโภคทราบมีดังนี้

- 1) ระบุว่าวัตถุหรือส่วนประกอบใดที่มีอยู่ในอาหารอาจมีผลต่อสุขภาพของผู้บริโภคบางกลุ่ม
- 2) ระบุว่าวัตถุหรือส่วนประกอบใดที่มีอยู่ในอาหารอาจ Give Rise to Ethical Concerns
- 3) ระบุว่าผลิตภัณฑ์ดัดแปรพันธุกรรม

สำหรับสินค้าอาหารหรือส่วนประกอบของอาหารชนิดใหม่นั้นจะต้องถูกประเมินโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ พิจารณาผลการวิเคราะห์แล้วนำมาประเมินถึงความแตกต่างกัน ถ้าพบว่าคุณลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติของอาหารเช่น องค์ประกอบคุณค่าทางโภชนาการ หรือผลกระทบที่เกิดกับโภชนาการและจุดประสงค์ในการนำอาหารมาใช้มีความแตกต่างกันกับอาหารหรือ

<sup>36</sup> รัตนา ขวัญบัว. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1 หน้า 69.

ส่วนประกอบของอาหารปกติที่ได้จากการผลิตวิธีธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องระบุในฉลากว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการดัดแปรพันธุกรรมหรือ GMOs

หลักการเกี่ยวกับการติดฉลากตาม Regulation 258/97 นั้นได้เน้นย้ำถึงวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลที่เพียงพอแก่ผู้บริโภค โดยผู้บริโภคขั้นสุดท้ายจะได้รับการแจ้งข้อมูลทางฉลากเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ทำให้อาหารหรือส่วนประกอบของอาหารนั้นไม่เท่าเทียมกันอย่างสำคัญกับอาหารหรือส่วนประกอบของอาหารที่มีอยู่แล้วซึ่งจะมีผลกระทบต่อสุขภาพหรือกระทบต่อศีลธรรม โดยกฎหมายนี้กำหนดให้ฉลากต้องแสดงถึงการใช้ของสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม โดยเทคนิคการเปลี่ยนแปลงแก้ไขยีน ผู้จำหน่ายยังคงมีสิทธิที่จะแจ้งผู้บริโภคว่า สินค้าของตนนั้นไม่มีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมและสินค้าที่ผลิตแบบดั้งเดิมนั้นตามบทนำของกฎหมายนี้กล่าวว่าสามารถที่จะระบุในฉลากว่า “มีความเป็นไปได้ว่า จะมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม”

อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้วางข้อยกเว้นไว้ คือ ถ้าประเทศสมาชิกมีข้อมูลใหม่เกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงว่าอาหารนั้น อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อมแล้ว ประเทศสมาชิกสามารถจำกัดหรือระงับการค้าอาหารนั้นโดยชั่วคราวได้ (มาตรา 12) แต่ประเทศสมาชิกต้องแจ้ง Commission และประเทศสมาชิกอื่นพร้อมด้วยเหตุผล

3.2.2.2 Council Regulation No ( 1139/98 of 26 May 1998) Concerning the Compulsory of the Labeling of Certain Foodstuffs Produced From Genetically Modified Organisms

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในกฎหมาย Regulation 258/97 Novel Foods and Novel Food Ingredient นั้นการติดฉลากสินค้าดัดแปรพันธุกรรมไม่ครอบคลุมถึงการติดฉลากถั่วเหลืองและข้าวโพด เนื่องจากอาหารทั้งสองอย่างนั้นได้ถูกบริโภคอย่างเป็นจำนวนมากก่อนกฎหมายนี้ใช้บังคับ (มาตรา 1 ของ กฎหมาย Regulation 258/97) ซึ่งกรณีถั่วเหลืองและข้าวโพดจึงนับเป็นช่องว่างของกฎหมาย ที่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปสามารถออกกฎหมายภายในมาขัดขวางการค้าภายในยุโรป จึงทำให้ Council จึงออกกฎหมายฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1998 โดยในบทนำอ้างถึงว่าเนื่องจากกฎหมาย 90/220 ไม่ครอบคลุมถึงการให้ติดฉลากข้าวโพดและถั่วเหลือง เนื่องจากเป็นอาหารที่มนุษย์ได้บริโภคเป็นจำนวนมาก ดังนั้นประเทศสมาชิกจึงออกมาตรการเกี่ยวกับการติดฉลากสินค้าดังกล่าวแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการขัดขวางการค้าเสรีภายในสหภาพยุโรป กำหนดให้มีการติดฉลากข้าวโพดและถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรมโดยมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 เดือนกันยายน ปี 1998 โดยหลักการสำคัญ คือกฎหมายนี้ใช้กับอาหารและส่วนประกอบของอาหาร ซึ่งผลิตทั้งหมดหรือบางส่วนจากถั่วเหลืองที่ดัดแปรพันธุกรรม และข้าวโพดที่ดัดแปรพันธุกรรม (มาตรา 1) สินค้าข้าวโพดหรือถั่วเหลืองที่มีโปรตีนหรือ DNA เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรมสินค้าดังกล่าวจะต้องถูก

ติดฉลากมีข้อความว่า “ผลิตข้าวโพดหรือถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรม” (Produced from Genetically Modified Soya or Maize) (มาตรา 2(b))

คณะพิจารณาได้เสนอมาตรการใหม่เพื่อแก้ไขเพิ่มเติม Regulation 1139/98 โดยมีวัตถุประสงค์แก้ปัญหาผู้ผลิตที่พยายามหลีกเลี่ยงส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม แต่เกิดส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม ขึ้นในระหว่างกระบวนการผลิต โดยโดยไม่ตั้งใจและมีสัดส่วนดัดแปรพันธุกรรมในปริมาณต่ำ เพื่อให้มีความแน่นอนทางกฎหมายแก่ผู้ผลิตเหล่านี้ โดยข้อเสนอนี้จะให้ใช้เฉพาะกับสินค้าดัดแปรพันธุกรรมที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่ายเพื่อการบริโภคในสหภาพยุโรป (EU) อยู่แล้วเท่านั้น และข้อเสนอนี้แบ่งเป็นสองส่วนด้วยกัน

ในส่วนแรก ให้มีการติดฉลากโดยบังคับสำหรับอาหารดัดแปรพันธุกรรมซึ่งประกอบด้วยส่วนผสมอย่างน้อยหนึ่งอย่าง ซึ่งในส่วนผสมนั้นประกอบด้วยส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมเกินกว่า ร้อยละหนึ่งของส่วนผสมนั้น ๆ เงื่อนไขการใช้บังคับของกฎเกณฑ์นี้ คือ จะบังคับให้ติดฉลากในผลิตภัณฑ์ซึ่งมี DNA หรือ Protein ซึ่งได้รับมาจากถั่วเหลืองหรือข้าวโพดที่ดัดแปรพันธุกรรม จุดกำเนิดของส่วนประกอบที่เป็นการดัดแปรพันธุกรรมต้องเกิดโดยไม่ตั้งใจ นั่นหมายความว่า ผู้ผลิตต้องแสดงหลักฐานว่า ได้หลีกเลี่ยงการใช้ส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมแล้ว สัดส่วนของส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมที่เกิดโดยไม่ตั้งใจจะต้องไม่เกินไปกว่าร้อยละหนึ่งของส่วนผสมแต่ละชนิดของอาหารนั้น ซึ่งหมายความว่า สัดส่วนของส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมในผลิตภัณฑ์ชิ้นหนึ่งซึ่งประกอบด้วยส่วนผสมหลาย ๆ ส่วนนั้นจะลดลงโดยรวม

ดังตัวอย่าง กรณีของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปซึ่งมีส่วนผสมของแป้งข้าวโพดและยังประกอบด้วยส่วนผสมอื่นอีกหลายชนิด ในส่วนของส่วนผสมที่เป็นแป้งข้าวโพดนั้น จะต้องมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมอยู่ไม่เกินร้อยละหนึ่งของส่วนผสมที่เป็นแป้งข้าวโพดมิใช่ว่าจะมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมไม่เกินร้อยละหนึ่งของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ผลก็คือในเมื่อแป้งข้าวโพดเป็นเพียงหนึ่งในหลายส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ดังนั้น สัดส่วนของการดัดแปรพันธุกรรมในผลิตภัณฑ์โดยรวมก็จะลดน้อยกว่าร้อยละหนึ่งอย่างใดก็ตาม ในข้อเสนอนี้ยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการติดฉลากสินค้าปลอดจากการดัดแปรพันธุกรรมซึ่งคณะพิจารณาต้องใช้เวลาพิจารณาต่อไป ดังนั้น จากร่างนี้ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตติดฉลากสินค้าของตนที่มีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมน้อยกว่าร้อยละหนึ่งว่าเป็นสินค้าปลอดการดัดแปรพันธุกรรมได้เนื่องจากค่านิยมของสินค้าปลอดจากการดัดแปรพันธุกรรมนั้นจะเป็นแผนแยกต่างหากจากร่างนี้

สำหรับส่วนที่สองของร่างกรรมาธิการยุโรปได้เสนอกฎเกณฑ์การให้ติดฉลากสำหรับอาหารที่ประกอบด้วยสิ่งที่เพิ่มเติม และเครื่องปรุงรส ซึ่งมาจากการดัดแปรพันธุกรรมด้วย ข้อเสนอ



นี้มุ่งหมายเพื่อให้อาหารที่ประกอบด้วยสิ่งที่เพิ่มเติมและเครื่องปรุงรสดังกล่าวจะต้องติดฉลาก เช่นเดียวกับสินค้าที่ประกอบด้วยส่วนผสมที่ได้จากการตัดแปรพันธุกรรม

แต่ข้อเสนอเพิ่มเติมของคณะพิจารณาหลังจากได้มีการถกเถียงกับฝ่ายต่าง ๆ แล้วจึง เกิดกฎหมายฉบับใหม่ คือ Commissions Regulation 49/2000 ที่มาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย 1139/98 โดยเพิ่มเติมเกี่ยวกับระดับการปนเปื้อนที่ยอมรับได้ กฎหมายนี้สอดคล้องกับในบทนำของกฎหมาย 1139/98 ซึ่งยอมรับถึงความเป็นไปไม่ได้ในการป้องกันการปนเปื้อนโดย DNA หรือ โปรตีนที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมในอาหาร ดังนั้นจึงได้กำหนดระดับที่ยอมรับได้เป็นเปอร์เซ็นต์ของ DNA หรือ โปรตีนที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมที่สามารถยอมรับให้ปนเปื้อนได้ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการติดฉลากที่คำนึงถึงสิ่งเล็กน้อย กฎหมาย Commission Regulation 49/2000 ได้สนับสนุนหลักการนี้ โดยในบทนำได้ยอมรับว่าแม้ผู้ผลิตจะไม่ใช้ถั่วเหลืองหรือข้าวโพดตัดแปรพันธุกรรมในการผลิต สินค้าแต่ส่วนประกอบที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมอาจปะปนมาได้โดยบังเอิญ ดังนั้น เมื่อ สัดส่วนของส่วนประกอบที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมนั้นมีเพียงเล็กน้อยก็ไม่สมควรที่จะต้องติดฉลากแสดงว่า “ผลิตข้าวโพดหรือถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรม” ตามกฎหมาย 1139/98 ดังนั้น สหภาพยุโรปตัดสินใจใช้หลักการขั้นต่ำ (De Minimis Threshold) สำหรับการปนเปื้อน ส่วนประกอบที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรม โดยบังเอิญในกฎหมาย Commission Regulation 49/2000 นั้น Commission โดยความตกลงกับคณะกรรมการ Standing Committee for Foodstuffs ได้จัดตั้งเกณฑ์ร้อยละหนึ่ง ซึ่งนับเป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นไปได้ที่สุดในการตรวจพบ<sup>37</sup> กฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขกฎหมาย 1139/89 เกี่ยวกับระดับร้อยละหนึ่ง ดังกล่าว และยังขยายขอบเขตจากการให้ปิดฉลากอาหารที่มุ่งส่งไปถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ตามกฎหมาย 1139/89 รวมถึงการให้ปิดฉลากอาหารและส่วนประกอบของอาหารที่มุ่งส่งไปถึงผู้จัดอาหารสาธารณะ รวมถึงภัตตาคารด้วย หลักการสำคัญของกฎหมายนี้ คือ ส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมในอาหารจะต้องเกิดโดยไม่ตั้งใจ กล่าวคือ ผู้ประกอบการต้องได้ใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนแล้ว<sup>38</sup> กฎหมายนี้มีผลบังคับในเดือนเมษายน 2000 โดยระดับร้อยละหนึ่งใช้กับถั่วเหลือง และข้าวโพด ไม่ได้ใช้กับสินค้าทุกชนิดซึ่งสามารถปนเปื้อนการตัดแปรพันธุกรรมได้ ดังนั้นกฎหมายนี้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจากไม่อาจแก้ปัญหาการให้ติดฉลากว่า เป็นสินค้าตัดแปรพันธุกรรมทั้ง ๆ ที่มีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมเพียงเล็กน้อยมาก เนื่องจากสินค้าอื่น ๆ นอกจากถั่วเหลืองและข้าวโพดซึ่งอยู่ภายใต้การให้ติดฉลากตามกฎหมาย 258/97 ยังต้องติด

<sup>37</sup> คณาธิป ทองรวีวงศ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 69.

<sup>38</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 70.

ฉลาดแสดงว่า มีส่วนประกอบคัดแปรพันธุกรรม แม้ว่ามีการปนเปื้อนต่ำกว่า ร้อยละหนึ่ง นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ยังถูกโจมตีว่าขาดผลบังคับเนื่องจากขาดวิธีการทดสอบการปนเปื้อนของส่วนประกอบคัดแปรพันธุกรรมที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป<sup>39</sup>

ตามกฎหมายของสหภาพยุโรป ถึงแม้ว่าพืชคัดแปรพันธุกรรมสองชนิด คือ ถั่วเหลืองต้านทานยาฆ่าแมลงและข้าวโพดต้านทานแมลง จะได้รับการรับรองให้จำหน่ายในตลาดได้ แต่เมื่อพิจารณาจำนวนพื้นที่เพาะปลูกพืชเหล่านี้ประมาณ 51.25 ล้านเอเคอร์ การที่สหภาพยุโรปออกกฎหมายเกี่ยวกับการให้ติดฉลากสินค้าคัดแปรพันธุกรรมนั้น สหภาพยุโรปเองก็ยอมรับว่า ยังไม่มีเหตุผลเกี่ยวกับความปลอดภัยที่ชัดเจนในการติดฉลาก ซึ่งเหตุผลหลักในการออกกฎหมายเหล่านี้คือ ปัจจุบันทางการเมืองที่ได้รับแรงกดดันจากผู้บริโภค ตามกฎหมาย Council Regulation 1139/98 นั้นกำหนดให้ติดฉลากแสดงว่า “Product from Genetically Modified” นอกจากนี้ ถ้าอาหารหรือส่วนประกอบของอาหารซึ่งผลิตจากคัดแปรพันธุกรรมไม่มีความเท่าเทียมกับอาหารที่ผลิตโดยวิธีปกติ ฉลากก็ต้องแสดงถึงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ซึ่งได้ถูกแก้ไขตัดแปลง พร้อมกับแสดงวิธีการซึ่งทำให้เกิดคุณสมบัตินั้น ตัวอย่างเช่น Council Regulation 258/97 กำหนดว่า ถ้าผลิตภัณฑ์มีความไม่เท่าเทียม ฉลากต้องแสดงให้เห็นความแตกต่างด้วย เช่น ฉลากแสดงว่า ถั่วเหลืองคัดแปรพันธุกรรมเพื่อต้านทานยาฆ่าแมลง และแสดงว่าถั่วเหลืองคัดแปรพันธุกรรมเพื่อต้านทานยาฆ่าแมลงและต้านทานแมลง เป็นต้น<sup>40</sup>

### 3.2.2.3 Commission Regulation 50/2000

ในเดือนมกราคมปี 2000 Commission ได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการให้ติดฉลากสินค้าคัดแปรพันธุกรรมขึ้นมาอีกหนึ่งฉบับ กฎหมายนี้กำหนดให้ติดฉลากเพิ่มเติมเป็นพิเศษสำหรับอาหารและส่วนประกอบของอาหารสำหรับผู้บริโภคขั้นสุดท้ายและผู้ประกอบอาหารสาธารณะ (Final Consumer and Mass Caterers) ซึ่งมีสิ่งเติมแต่งหรือสิ่งปรุงรส (Additive or Flavoring) ที่ประกอบหรือผลิตจากสิ่งมีชีวิตคัดแปรพันธุกรรม (มาตรา 1) กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีฉลากในกรณีที่สิ่งเติมแต่งหรือสิ่งปรุงรสดังกล่าวประกอบด้วยโปรตีนหรือ DNA จากการคัดแปรพันธุกรรม (มาตรา 3) โดยกฎหมายนี้กำหนดให้ใช้ถ้อยคำ “Genetically Modified” เพื่อแสดงถึงว่าสิ่งเติมแต่งหรือสิ่งปรุงรสในอาหารนั้นทำมาจาก GMOs (มาตรา 4) อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้มีระดับการปนเปื้อนขั้นต่ำ (De Minimis Threshold) แต่อย่างไร สำหรับความเกี่ยวพันกับกฎหมายฉบับอื่น ๆ ของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวกับการให้ติดฉลากนั้นกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้

<sup>39</sup> คณาธิป ทองรวิวงศ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 70.

<sup>40</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 70-71.

กำหนดให้มีฉลากพิเศษอีกฉลากหนึ่งเพื่อแสดงให้ผู้บริโภคทราบถึงสิ่งที่เพิ่มเติมหรือสิ่งปรุงรสในอาหารว่าสิ่งดังกล่าวประกอบหรือผลิตจากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม<sup>41</sup>

โดยทั้งนี้ คณะกรรมาธิการยุโรปได้ปรับแก้ไขระเบียบหลายครั้งเพื่อให้ทันสมัยและทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีระเบียบสำคัญ ๆ เช่น

#### 3.2.2.4 Regulation (EC) 1829/2003

กฎระเบียบ Regulation (EC) 1829/2003 on genetically modified food and feed ลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นกฎระเบียบประเภท Regulation (มีผลบังคับใช้โดยตรงจากระดับสหภาพยุโรปสู่ประเทศสมาชิก โดยที่ประเทศสมาชิกไม่ต้องออกเป็นกฎหมายระดับชาติ) ที่วางกรอบกฎหมายหลักของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการควบคุมการวางจำหน่ายสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ประเภท GMOs หรือมีส่วนผสมหรือส่วนประกอบของ GMOs ในตลาดสหภาพยุโรป (ซึ่งรวมถึงการเพาะปลูก การนำเข้า หรือการใช้และปรับเปลี่ยนพืช สัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กประเภท GMOs หรือที่มีส่วนผสมและส่วนประกอบของ GMOs ในอุตสาหกรรม)

วัตถุประสงค์หลักของกฎระเบียบนี้ ได้แก่ เพื่อปกป้องสุขภาพมนุษย์และสัตว์ โดยกำหนดวิธีประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่มีมาตรฐานสูงที่สุดในระดับสหภาพยุโรป ก่อนที่สินค้าอาหารและอาหารสัตว์ GMOs หรือที่มีส่วนผสมหรือส่วนประกอบของ GMOs จะสามารถวางจำหน่ายได้ในตลาดสหภาพยุโรป เพื่อกำหนดกระบวนการที่เป็นหนึ่งเดียว (ของสหภาพยุโรป) ในเรื่องการประเมินความเสี่ยงและการจัดตั้งระบบการอนุญาตสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ประเภท GMOs หรือที่มีส่วนผสมหรือส่วนประกอบของ GMOs ให้สามารถวางจำหน่ายในตลาดสหภาพยุโรปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบเวลาที่ชัดเจน และมีความโปร่งใส

กฎระเบียบนี้มีนัยสำคัญที่เกี่ยวกับนำเข้าสินค้า GMOs จากประเทศที่สาม โดยกำหนดไว้ว่า การเพาะปลูก นำเข้า หรือวางจำหน่ายสินค้าประเภท GMOs หรือที่มีส่วนผสมมาจาก GMOs ในสหภาพยุโรปสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับการอนุญาตจากสหภาพยุโรปแล้วเท่านั้น ซึ่งหมายถึงจะต้องมีการยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศสมาชิกที่ต้องการนำสินค้าประเภทดังกล่าวเข้าสู่สหภาพยุโรป และต้องมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนว่าสินค้า GMOs นั้น ๆ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญจะต้องมีความปลอดภัย

<sup>41</sup> คณาธิป ทองรวีวงศ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 71.

เทียบเท่าพืชปกติ และต้องเป็นสินค้าที่ผ่านการประเมินความเสี่ยงจากองค์กร European Food Safety Authority (EFSA) ด้วย<sup>42</sup>

กฎระเบียบนี้มีนัยสำคัญอีกประการเกี่ยวกับการติดฉลากอาหารมนุษย์และอาหารสัตว์ (Food and Feed) ที่วางจำหน่าย ที่มีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์ประกอบหรือผสมอยู่ การติดฉลากสำหรับอาหารที่เสนอขายต่อผู้บริโภค หรือการจัดเลี้ยงที่มีส่วนประกอบหรือผสมดัดแปรพันธุกรรม หรือผลิตจากหรือมีส่วนผสมที่ผลิตจากการดัดแปรพันธุกรรมต้องติดฉลากรวมทั้งผลิตภัณฑ์ดัดแปรพันธุกรรมที่ไม่สามารถตรวจสอบ DNA ได้เช่น Refined Oil และแป้ง ข้อความต้องแจ้งบนฉลาก คือ “Genetically Modified” หรือ “Produced from Genetically Modified”

### 3.2.2.5 กฎระเบียบ Regulation (EC) 1830/2003

กฎระเบียบ Regulation (EC) No 1830/2003 concerning the traceability and labelling of genetically modified organisms and the traceability of food and feed products produced from genetically modified organisms and amending Directive 2001/18/EC ลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นกฎระเบียบประเภท Regulation (มีผลบังคับใช้โดยตรงจากระดับสหภาพยุโรปสู่ประเทศสมาชิก โดยที่ประเทศสมาชิกไม่ต้องออกเป็นกฎหมายระดับชาติ) ที่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบตรวจสอบย้อนกลับ และการติดฉลากบนสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ประเภท GMOs ที่วางจำหน่ายในตลาดสหภาพยุโรป

วัตถุประสงค์หลักของกฎระเบียบนี้เน้นการให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง โดยอาศัยการวางระบบการติดฉลากสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ประเภท GMOs เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนก่อนตัดสินใจเลือกซื้อ สินค้า GMOs และเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของผู้บริโภค การวางข้อกำหนดเกี่ยวกับอาหารสัตว์ประเภท GMOs ที่เกษตรกรควรได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งในด้านส่วนผสม และส่วนประกอบต่าง ๆ ในสินค้าอาหารสัตว์ GMOs นั้น ๆ<sup>43</sup>

กฎหมายระเบียบนี้มีนัยสำคัญในเรื่อง การตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) สินค้าดัดแปรพันธุกรรมที่วางจำหน่ายให้สามารถดำเนินการได้ตลอดกระบวนการผลิตและการกระจายสินค้า

<sup>42</sup> อาจารย์ อารมมาศ. (2556). *นโยบายว่าด้วยการตัดแต่งทางพันธุกรรมของสหภาพยุโรป โดย อาจารย์ อารมมาศ สำหรับ คณะผู้แทนไทยประจำสหภาพยุโรป กันยายน 2556.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://thaibizegypt.com/upload/business/EU\\_GMO.pdf](http://thaibizegypt.com/upload/business/EU_GMO.pdf). [2560, 5 ธันวาคม]

<sup>43</sup> เรื่องเดียวกัน.

ข้อยกเว้นสำหรับอาหารที่มีส่วนประกอบตัดแปลงพันธุกรรมเจือปนโดยไม่เจตนา หรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนี้

Article 12 ได้กำหนดไว้ว่า อาหารที่มีส่วนประกอบที่ผ่านการตัดแปลงพันธุกรรมหรือ GMOs ในอัตราส่วนไม่เกินร้อยละ 0.9 ของส่วนประกอบต่าง ๆ ในอาหาร โดยพิจารณา ส่วนประกอบเป็นรายการ หรืออาหารที่ประกอบด้วยส่วนประกอบรายการเดียว ไม่อยู่ในบังคับที่ ต้องติดฉลากแสดงว่า มีส่วนประกอบที่ได้มาจากการตัดแปลงพันธุกรรม หรือ GMOs (Article 24 กำหนดไว้สำหรับอาหารสัตว์ในอัตราส่วนไม่เกินร้อยละ 0.9 เช่นเดียวกัน)

Article 47 ให้ถือว่า การปนเปื้อนไม่เกินร้อยละ 0.5 สำหรับสินค้าตัดแปลงพันธุกรรมที่ กระบวนการขออนุญาตยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาตามระเบียบของสหภาพยุโรป<sup>44</sup>

จะเห็นได้ว่ากฎระเบียบ Regulation (EC) 1829/2003 และ กฎระเบียบ Regulation (EC) 1830/2003 เป็นกฎระเบียบที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำเข้าและการวางจำหน่ายสินค้าอาหาร และอาหารสัตว์ GMOs ในตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อไปประเทศไทยที่ส่งเสริมการ ส่งออกสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ไปยังสหภาพยุโรป ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องมีความ ระมัดระวังและเข้มงวดมิให้เกิดการปนเปื้อนของ GMOs ที่ไม่ได้รับการอนุญาตในสินค้าส่งออก ของไทย

3.2.2.6 หน่วยงานที่กำกับดูแลการติดฉลากผลิตภัณฑ์ตัดแปลงพันธุกรรมของสหภาพ ยุโรป

ประเทศกลุ่มสหภาพยุโรปนับว่าเป็นกลุ่มประเทศที่มีนโยบายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือ สินค้าตัดแปลงพันธุกรรมที่เข้มงวดที่สุดในโลก เนื่องจากมีท่าทีคัดค้านและไม่ยอมรับผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าตัดแปลงพันธุกรรมมาโดยตลอด สหภาพยุโรปมีการกำหนดนโยบายครอบคลุมตั้งแต่ การเพาะปลูก การใช้ การนำเข้า ตลอดจนการอนุญาตให้วางจำหน่ายสินค้าตัดแปลงพันธุกรรม หรือ สินค้าที่มีส่วนประกอบจากสิ่งมีชีวิตตัดแปลงพันธุกรรมจากประเทศที่สาม โดยสหภาพยุโรป อนุญาตให้มีการเพาะปลูก นำเข้า หรือวางจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตัดแปลงพันธุกรรมหรือที่มี ส่วนประกอบมาจากสิ่งมีชีวิตตัดแปลงพันธุกรรมได้ก็ต่อเมื่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับการ อนุญาตจากคณะกรรมการยุโรป (European Commission) แล้วเท่านั้น และต้องมีหลักฐานทาง วิทยาศาสตร์สนับสนุนว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นไม่เป็นภัยต่อสุขภาพมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญต้องมีความปลอดภัยเทียบเท่าพืชปกติ

<sup>44</sup> *สรุประเบียบสหภาพยุโรปเกี่ยวกับ GMOs*. (2544). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.nogmo.org>. [2560, 13 ธันวาคม].

หน่วยงาน European Food Safety Agency (EFSA) จะทำหน้าที่ประเมินความเสี่ยง และเสนอผลการประเมินให้คณะกรรมการยุโรปพิจารณาอนุญาตต่อไป แต่ในทางปฏิบัติประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปยังสามารถกำหนดมาตรการห้ามนำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมได้ โดยเฉพาะในหลายประเทศสมาชิกห้ามการเพาะปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรมในอาณาเขตของประเทศตน จึงส่งผลให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมกลายเป็นประเด็นทางการเมืองที่ประเทศสมาชิกมีบทบาทในการกำหนดทิศทางนโยบายเป็นสำคัญ จึงสรุปได้ว่า สหภาพยุโรปไม่สามารถกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมที่บูรณาการนโยบายของแต่ละประเทศสมาชิกได้

ดังนั้น ระบบการขออนุญาตการนำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของสหภาพยุโรปจึงไม่มีประสิทธิภาพ และต้องใช้ระยะเวลายาวนานเกินสมควร ส่งผลให้อาจกลายเป็นมาตรการกีดกันทางการค้า และเป็นการขัดขวางการนำเข้าสินค้าดังกล่าวมายังสหภาพยุโรป เช่น ระยะเวลาการขออนุญาตและจดทะเบียนสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมในสหภาพยุโรปจะใช้เวลาประมาณ 3 ปีครึ่ง ขณะที่สหรัฐอเมริกาใช้เวลา ประมาณ 1 ปีครึ่ง ประเทศบราซิลใช้เวลาประมาณ 2 ปี และผลจากความล่าช้าของสหภาพยุโรปนี้คาดว่า จะมีสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมที่อยู่ระหว่างขออนุญาตประมาณ 106 รายการในปี 2563<sup>45</sup> ทั้งนี้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการวางจำหน่าย การใช้ และการกระจายสินค้าดัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่

Directive 2001/18/EC on the deliberate release into the environment of genetically modified organism and repealing Council Directive 90/220/EC ลงวันที่ 12 มีนาคม 2544 กำหนดกรอบกฎหมาย กฎระเบียบ และการบริหารจัดการเกี่ยวกับสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

(1) การวางจำหน่ายสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมและสินค้าที่มีส่วนผสมหรือส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในตลาดสหภาพยุโรป รวมทั้งการเพาะปลูก การนำเข้าและการใช้สินค้าดัดแปลงพันธุกรรมในอุตสาหกรรม

(2) การใช้และการกระจายของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมไปยังสิ่งแวดล้อมที่นอกเหนือจากการวางจำหน่ายในตลาด เช่น การทดลอง เป็นต้น กฎหมายนี้ไม่มีผลโดยตรงต่อประเทศที่สามและไทย โดยเป็นการกำหนดกรอบกฎหมายระดับชาติของประเทศสมาชิกให้เป็นไป

<sup>45</sup> ส่วนอำนวยการ. “รายงานการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง *GMO : EU vs USA ในเวที TTIP และผลกระทบต่อไทย*”. สำนักสารสนเทศการเจรจาการค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.dtn.go.th/files/94/Vijai/GMO\\_EU\\_vs\\_USA\\_TTIP.pdf](http://www.dtn.go.th/files/94/Vijai/GMO_EU_vs_USA_TTIP.pdf). [2560, 20 ธันวาคม].

ในทิศทางเดียวกันกับนโยบายเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมของสหภาพยุโรป โดยประเทศสมาชิกต้องนำกฎระเบียบนี้ไปปรับบังคับใช้ภายในประเทศ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยการออกกฎหมายระดับประเทศ ภายในวันที่ 17 ตุลาคม 2545 แต่ผลที่เกิดขึ้นคือ ความแตกต่างของขอบเขตการบังคับใช้และระดับความเข้มงวดของแต่ละประเทศสมาชิก และบางประเทศสมาชิกห้ามการเพาะปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม (ในบางกรณีห้ามการใช้ในเชิงพาณิชย์) เช่น ออสเตรีย (ห้ามการเพาะปลูกข้าวโพด GMOs MON 810, MON863 และ TS25) อิตาลี (ห้ามการเพาะปลูกพืช GMOs เป็นต้น

Regulation (EC) 1829/2003 on genetically modified food and feed ลงวันที่ 22 กันยายน 2546 วางกรอบกฎหมายหลักเกี่ยวกับการควบคุมการวางจำหน่ายสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ประเภทดัดแปลงพันธุกรรมหรือมีส่วนผสมหรือส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในท้องตลาด (รวมทั้งการเพาะปลูก การนำเข้าหรือการใช้และปรับเปลี่ยนพืช สัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก หรือที่มีส่วนผสมและส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในอุตสาหกรรม)

กฎระเบียบนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปกป้องสุขภาพมนุษย์และสัตว์ โดยกำหนดวิธีประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่มีมาตรฐานสูงสุดในระดับสหภาพยุโรป ก่อนที่จะวางจำหน่ายสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรมหรือที่มีส่วนผสมหรือส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในตลาด และกฎระเบียบนี้ยังมีนัยสำคัญที่เกี่ยวกับการนำเข้าสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมจากประเทศที่สาม โดยกำหนดให้การเพาะปลูก นำเข้า หรือวางจำหน่ายสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมดังกล่าว จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการยุโรปแล้วเท่านั้น ซึ่งจะต้องยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในประเทศสมาชิกที่ประสงค์จะดำเนินการ และต้องมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนว่าสินค้านั้นไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์สัตว์และสิ่งแวดล้อม ประกอบกับต้องมีความปลอดภัยเทียบเท่าพืชปกติและต้องผ่านการประเมินความเสี่ยงจากหน่วยงาน European Food Safety Authority (EFSA) ก่อน<sup>46</sup>

<sup>46</sup> อังคนา สุวรรณภู. *จีเอ็มโอ - ต่างมุมมองต่างมอง (ตอนที่ 1)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.doa.go.th/pibai/pibai/n18/v\\_2-mar/ceaksong.html](http://www.doa.go.th/pibai/pibai/n18/v_2-mar/ceaksong.html). [2561, 21 มกราคม].

3.2.2.7 นโยบายเกี่ยวกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของสหภาพยุโรป สำหรับกลุ่มสหภาพยุโรป (The European Union) หรือ EU<sup>47</sup> ได้กำหนดแนวทางในการแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์จากจีเอ็มโอในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้แท้จริง ดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีการแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์ที่มีหรือประกอบด้วยหรือได้มาจาก “จีเอ็มโอ”
- 2) ให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคที่ชัดเจนเป็นจริง และเป็นกลางเกี่ยวกับแหล่งที่มาของ “จีเอ็มโอ”
- 3) การแสดงฉลากบังคับ โดยอาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อความมั่นใจและลดการแสดงฉลากเพื่อลวง
- 4) เพื่อให้การปฏิบัติตามได้อย่างง่าย ไม่สิ้นเปลือง สำหรับผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและลดสิ่งที่ไม่จำเป็น
- 5) การแสดงฉลากต้องมีความเหมาะสมและเป็นไปตามพันธกรณีที่มิใช่อุบัติการณ์นานาประเทศ

#### 6) มีกฎของการแสดงฉลากที่รัดกุม

ในเกณฑ์ขั้นต่ำของจีเอ็มโอตั้งใจที่จะใช้แก้ปัญหาของผู้ปฏิบัติที่พยายามหลีกเลี่ยง “จีเอ็มโอ” แต่อาจเกิดการปนเปื้อนโดยบังเอิญในปริมาณต่ำอยู่เสมอ เช่น ในอาหารสำเร็จรูปที่มีแป้งข้าวโพด ฉะนั้นอนุญาตให้มีวัตถุดิบจีเอ็มโอเพียงร้อยละหนึ่งในแป้ง และแป้งก็เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งในอาหารสำเร็จรูปนั้น ดังนั้น จะมีจีเอ็มโอยิ่งต่ำกว่าร้อยละหนึ่ง

สำหรับอาหารที่มีสารปรุงแต่งและสารปรุงรสที่เป็นจีเอ็มโอนั้น คณะกรรมการได้ผลักดันหลักเกณฑ์การแสดงฉลากของอาหารที่ประกอบด้วยสารปรุงแต่ง และสารปรุงรสที่ผลิตจากจีเอ็มโอ

แต่มีข้อเสนอให้มีการยกเว้น ไม่ต้องแสดงฉลากเฉพาะสำหรับอาหาร ถ้าพิสูจน์ให้เห็นว่าอาหารนั้นไม่มีโปรตีนหรือ DNA ที่เกิดจากการดัดแปลงพันธุกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับผลการวิเคราะห์หรือในอาหารนั้นประกอบด้วย ถ้าวัตถุที่เป็นจีเอ็มโอน้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำคือร้อยละหนึ่งก็จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องแสดงฉลาก

### 3.2.3 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้นำเข้าพืชดัดแปลงพันธุกรรม เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปอาหาร โดยเฉพาะถั่วเหลืองซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้แปรรูปเป็นอาหารมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้

<sup>47</sup> ประธาน ประเสริฐวิทยาการ. อังแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 141-145.



จากการกำหนดมาตรการการแสดงผลสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้จากพืชตัดแปลงพันธุกรรม<sup>48</sup> โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงสาระสำคัญทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากสินค้าตัดแปลงพันธุกรรมของประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ตัดแปลงพันธุกรรมของญี่ปุ่น

3.2.3.1 The Act on Convention and Sustainable Use of Biological Diversity Through Regulations on the Use of Living Modified Organisms (Act No.97 of 2003)

(พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามระเบียบการใช้สิ่งมีชีวิตตัดแปลงพันธุกรรม)<sup>49</sup>

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพิธีสารคาร์ตาเฮนา ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ผู้ผลิตหรือนำเข้าสิ่งมีชีวิตตัดแปลงพันธุกรรมต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยต้องผ่านการประเมินความปลอดภัยก่อนตามมาตรฐานสำหรับการประเมินความปลอดภัยอาหารและวัตถุเจือปนอาหารจากเทคนิคการตัดแปลงพันธุกรรม โดยกำหนดขอบข่ายอาหารหรือวัตถุเจือปนอาหารที่ผลิตมาจากสิ่งมีชีวิตตัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่ เมล็ดพืชตัดแปลงพันธุกรรม และอาหารหรือวัตถุเจือปนอาหารที่ผลิตจากจุลินทรีย์ที่ไม่ทำให้เกิดโรคที่ตัดแปลงพันธุกรรมต้องผ่านการประเมินความปลอดภัยตามที่กำหนด การประเมินความปลอดภัยของอาหาร GMOs เป็นมาตรการบังคับภายใต้กฎหมายสุขาภิบาลอาหาร (Food Sanitation Law) ซึ่งรับผิดชอบโดยกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ (Ministry of Health, Labor and Welfare) และจะมีคณะกรรมการความปลอดภัยอาหารทำหน้าที่ประเมินความปลอดภัยของอาหาร GMOs ในด้านความปลอดภัยต่อสุขภาพของมนุษย์ นอกจากนี้ ในกฎหมายยังกำหนดมาตรการตรวจติดตามอาหาร GMOs (Monitoring Foods Produced by Recombinant) DNA Technique เพื่อป้องกันการกระจายของอาหาร GMOs ที่ไม่ได้รับการประเมินความปลอดภัยในประเทศญี่ปุ่น การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อประกันความปลอดภัยในท้องตลาด ผลิตภัณฑ์อาหารจะมีการตรวจสอบการแสดงผล

สำหรับการแสดงผลอาหารตัดแปลงพันธุกรรมที่ผ่านการแปรรูปที่จำหน่ายในท้องตลาด หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ โดยจะต้อง

<sup>48</sup> อรเกดน์แก้ว พัฒนากุล. (2557). *มาตรการทางกฎหมายอาหาร GMOs ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 70.

<sup>49</sup> The Act on the Conservation and Sustainable Use of Biological Diversity Through Regulations on the Use of Living Modified Organisms (Act No 97 of 2003).

แสดงฉลาก “ดัดแปลงพันธุกรรม” “Genetically Modified” ตามมาตรฐานฉลากสำหรับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม<sup>50</sup>

พืช GMOs ที่แตกต่างจากพืชตามธรรมชาติและอาหารที่ผ่านการแปรรูปต้องแสดงฉลาก โดยเฉพาะถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองที่มีกรดไขมันชนิดโอเลอิกสูง (High Oleic Acid) และ ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์ที่มีกรดอะมิโนชนิดไลซีน (High Lysine) ฉลากต้องบังคับแสดงว่า “โอเลอิกสูง/ GMO” “High Oleic acid/GMO” หรือ “ไลซีนสูง/GMO” “High Lysine/GMO”

เมล็ดพืช GMOs ที่เหมือนกับพืชตามธรรมชาติ อาหารแปรรูปที่มี DNA หรือ โปรตีนอยู่ต้องแสดงข้อความว่า “.....[GMO ไม่ถูกคัดแยก (GMO Not Separated)]” โดยเฉพาะถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง 15 ชนิด ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์จากข้าวโพด 9 ชนิด มันฝรั่ง และผลิตภัณฑ์จากมันฝรั่ง 6 ชนิด อัลฟาฟ่า และซูการ์บีท และเมล็ดพืช GMOs ที่แตกต่างจากพืชตามธรรมชาติ อาหารแปรรูปไม่มี DNA หรือโปรตีนอยู่ ไม่ต้องมีการแสดงฉลาก เช่น น้ำมันถั่วเหลือง

กำหนดให้ผลิตภัณฑ์ 32 ผลิตภัณฑ์ต้องแสดงฉลากว่า “ใช้ GMO (GMO Used)” หรือ “GMO ไม่ถูกคัดแยก (GMO non-segregate)” และแสดงข้อความว่า “ปราศจาก GMO (non-GMO)” หรือ “GMO ไม่ถูกคัดแยก (GMO segregate)” และผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วย “ใช้ GMOs (GMO used)” หรือ “GMO ไม่ถูกคัดแยก (GMO non-segregate)” น้อยกว่าร้อยละ 5 ไม่ต้องแสดงฉลาก หรือมีอาหารที่มีส่วนประกอบ GMO ที่แยกโปรตีนหรือ DNA ออกจากกระบวนการผลิตแล้ว ไม่ต้องแสดงฉลาก เช่น น้ำมัน ซอสถั่วเหลือง เบียร์ วิสกี้ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์<sup>51</sup>

### 3.2.3.2 Food Labeling Act

ปัจจุบันรัฐบาลของประเทศญี่ปุ่น ได้ยอมรับพืชดัดแปลงพันธุกรรม หรือ GMOs 8 ชนิด และอาหารแปรรูป GMOs 33 ชนิดได้ ดังแสดงในตารางด้านล่าง ซึ่งหมายความว่า จะมีอาหารที่มีส่วนประกอบ GMOs และไม่มีส่วนประกอบ GMOs จำหน่ายอยู่ในท้องตลาด

<sup>50</sup> *Labeling Standard for Genetically Modified Foods (Notification No. 517 of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries of Marcel 31, 2000)*. Available: [http://www.maff.go.jp/e/jas/labeling/pdf/modio1\\_pdf](http://www.maff.go.jp/e/jas/labeling/pdf/modio1_pdf). [2017, 25 December].

<sup>51</sup> อรรถกถา พัฒนากุล. อ่างแล้วชิงอรุณที่ 48. หน้า 69.

### ตารางที่ 3.1 พืช GMOs และอาหารแปรรูป GMOs ที่รัฐบาลของประเทศญี่ปุ่นยอมรับ<sup>52</sup>

| Crop  | Processed food  |
|---|---|
| Soybeans (including green soybeans and soybean sprouts) | 1 Tofu, deep-fried tofu   |
|   | 2 Freeze-dried tofu, soy pulp, soy milkskin                                   |
|   | 3 Fermented soybeans  |
|   | 4 Soy milk  |
|   | 5 Miso (fermented soybean paste)  |
|   | 6 Boiled soybeans   |
|   | 7 Canned soybeans, canned boiled soybeans                                     |
|   | 8 Yellowish soybean flour   |
|   | 9 Parched soybeans  |
|   | 10 Processed food that contains the above-listed No. 1-9 as major ingredients |
|   | 11 Processed food that contains soybeans as a major ingredient                |
|   | 12 Processed food that contains soybean flour as a major ingredient           |
|   | 13 Processed food that contains soybean protein as a major ingredient         |
|   | 14 Processed food that contains green soybeans as a major ingredient          |
|   | 15 Processed food that contains soybean sprout as a major ingredient          |
| Corn  | 1 Corn snack food   |
|   | 2 Corn starch   |
|   | 3 Popcorn   |
|   | 4 Frozen corn   |
|   | 5 Canned corn, bottled corn   |
|   | 6 Processed food that contains corn flour as a major ingredient               |
|   | 7 Processed food that contains corn grits as a major ingredient               |
|   | 8 Processed food that contains corn for cooking as a major ingredient         |
|   | 9 Processed food that contains the above-listed No. 1-5 as a major ingredient |
| Potato  | 1 Potato snack food   |
|   | 2 Dried potato  |
|   | 3 Frozen potato   |
|   | 4 Potato starch   |
|   | 5 Processed food that contains potato for cooking as a major ingredient       |
|   | 6 Processed food that contains the above-listed No. 1-4 as a major ingredient |
| Rapeseed  |   |
| Cottonseed  |   |
| Alfalfa   | Processed food that contains alfalfa as a major ingredient                    |
| Beet  | Processed food that contains beet as a major ingredient                       |
| Papaya  | Processed food that contains papaya as a major ingredient                     |

เมื่อมีสินค้าตามทีระบุไว้ในตารางด้านบน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบ GMOs จำหน่ายในท้องตลาด กฎหมาย Food Labeling Act (FLA) ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการระบุว่าสินค้านั้นเป็น GMOs หรือไม่ ผู้ประกอบการจะต้องคัดแยกจากพืช GMOs และอาหาร GMOs ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตและการวางจำหน่ายในท้องตลาด (เช่น การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การเก็บรวบรวม การผลิต การค้าส่ง และการค้าปลีก) เงื่อนไขนี้เรียกว่า การคัดแยกและรู้ต้นตอ หรือ IP Handling (Identity Preserved Handling)

<sup>52</sup> Yoshihisa Godo. (2017). *The Japanese Policy for Genetically Modified Foods*. (Online). Available: [http://ap.ffc.agnet.org/ap\\_db.php?id=742&print=1](http://ap.ffc.agnet.org/ap_db.php?id=742&print=1). [2017, 25 December].

อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนของกระบวนการผลิตและการจำหน่ายในท้องตลาด การปนเปื้อนโดยไม่ได้ตั้งใจอาจเกิดขึ้นได้ แม้ว่าผู้ผลิต และผู้จำหน่ายสินค้าจะใช้ความระมัดระวังอย่างมากแล้ว ตัวอย่างเช่น โรงงานแป้งข้าวโพด เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตอาจนำมาใช้กับการผลิตขนมประเภทต่าง ๆ จากข้าวโพดด้วย แม้ว่าเครื่องจักรนั้นจะ ได้ทำความสะอาดก่อนที่จะนำไปใช้กับข้าวโพดที่ไม่ใช่ข้าวโพด GMOs แต่ก็อาจเป็นไปได้ว่าจะมีเศษข้าวโพดที่เป็นข้าวโพด GMOs หลงเหลืออยู่ภายในเครื่องจักรนั้นด้วย Food Labeling Act ระบุว่า กระบวนการนี้ถือได้ว่าเป็นการจัดการการปนเปื้อนที่เป็นข้อยกเว้นเงื่อนไขการคัดแยกและรู้ต้นตอ ซึ่งการปนเปื้อนโดยไม่ได้เจตนา นั้นต้องมีอัตราส่วนต่ำกว่าร้อยละ 5

หากมีการผลิตสินค้าโดยใช้พืชที่ปลอดจากการตัดแปลงพันธุกรรม ภายใต้เงื่อนไขการคัดแยกและรู้ต้นตอ หรือ IP Handling ผลากอาหารปลอดจากการตัดแปลงพันธุกรรม หรือ Non-GMOs เป็นตัวเลือกสำหรับผู้ประกอบการ ถ้าใช้พืช GMOs เป็นส่วนประกอบในการผลิตสินค้า ผู้ประกอบการต้องแจ้งให้ทราบอย่างชัดเจนในฉลากอาหาร

อย่างไรก็ตาม Food Labeling Act ระบุว่า หากส่วนประกอบ GMOs ของอาหารมีอัตราส่วนน้อยกว่าร้อยละ 5 ของน้ำหนักรวมของผลิตภัณฑ์ และไม่ได้อยู่ในกลุ่มส่วนประกอบสามอันดับแรกของผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการได้รับยกเว้นไม่ต้องติดฉลากแสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีส่วนประกอบ GMOs ผู้ประกอบการผลิตหรือจำหน่ายอาหารที่มีพืช GMOs เป็นส่วนประกอบจึงมักจะไม่ว่างในฉลากอาหารว่ามีส่วนประกอบจากพืช GMOs เพราะส่วนประกอบ GMOs ของอาหารนั้น ๆ มีอัตราส่วนน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดให้ต้องติดฉลากแสดง

สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารทุกชนิดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในตารางที่ด้านบน ห้ามติดฉลากแสดงว่า ปลอดการตัดแปลงพันธุกรรม หรือ Non-GMOs บนฉลากผลิตภัณฑ์อาหารในประเทศญี่ปุ่น

### 3.2.3.3 หน่วยงานที่กำกับดูแลการติดฉลากผลิตภัณฑ์ตัดแปลงพันธุกรรมของญี่ปุ่น

การกำกับดูแลเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศญี่ปุ่น มีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการรับผิดชอบ โดยตรงหน่วยงานหนึ่ง ได้แก่ แผนกมาตรฐานและการประเมินผล (Standards and Evaluation Division) สังกัดกรมความปลอดภัยด้านอาหาร (Department of Food Safety) สำนักความปลอดภัยด้านอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ แผนกมาตรฐานและการประเมินผล มีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดคุณลักษณะมาตรฐานเกี่ยวกับอาหาร วัตถุสำหรับผสมอาหาร สารตกค้างในอาหารและเนื้อสัตว์บรรจุภัณฑ์ และการติดฉลากอาหาร

สำหรับการกำกับดูแลเรื่องการติดฉลากอาหาร มีกลุ่มงานนโยบายสุขภาพสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารที่พัฒนาขึ้นใหม่ (Office of Health Policy on Newly Developed Food) ทำหน้าที่กำกับดูแลเรื่องการติดฉลากอาหารว่าสิ่งใดต้องติดฉลาก กำหนดมาตรฐานการติดฉลากอาหาร โภชนาการ อาหารที่มีผลต่อสุขภาพ อาหารเสริม และการตรวจสอบอาหารดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs)

นอกจากมีหน่วยงานดังกล่าวซึ่งเป็นหน่วยงานกลางดูแลด้านความปลอดภัยอาหารแล้ว เพื่อให้งานการดูแลเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ประเทศญี่ปุ่นได้ให้อำนาจแก่รัฐบาลท้องถิ่นในการกำกับดูแลงานดังกล่าวข้างต้น โดยมีอำนาจในการตรวจสอบและให้คำแนะนำเกี่ยวกับธุรกิจด้านอาหารและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร มีอำนาจในการออกและถอนใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจด้านอาหาร ส่วนในกรณีอาหารนำเข้าจากต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น ได้ตั้งศูนย์ตรวจสอบ 31 ศูนย์กระจายอยู่ทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบด้านความปลอดภัยอาหารที่นำเข้า ซึ่งศูนย์เหล่านี้อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐบาลกลางของประเทศญี่ปุ่น<sup>53</sup>

3.2.3.4 นโยบายเกี่ยวกับการติดฉลากผลิตภัณฑ์ดัดแปลงพันธุกรรมของญี่ปุ่น  
มีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินความปลอดภัยการปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม (GM crops)<sup>54</sup>

เพื่อเป็นการปกป้องการปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานปกป้องความปลอดภัยความหลากหลายทางชีวภาพตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาที่กำหนดไว้เมื่อปี ค.ศ. 2000 ดังนั้น ในปี ค.ศ. 2003 ประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายได้แก่พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามระเบียบการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (The Act on Convention and Sustainable Use of Biological Diversity Through Regulations on the Use of Living Modified Organisms) ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า พระราชบัญญัติคาร์ตาเฮนา

กฎหมายนี้กำหนดว่าการเพาะปลูกพืช GMOs ชนิดใหม่จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกการวิจัยในห้องปฏิบัติการ เพื่อป้องกันความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะดำเนินการตามขั้นตอนนี้ แผนการวิจัยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาวัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลังจากผลการวิจัยพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่เป็นอันตราย

<sup>53</sup> Ministry of Health, Labour and Welfare. *Food Safety Information*. (Online). Available: <https://www.mhlw.go.jp/english/topics/foodsafety/administration/index.html>. [2018, January 27].

<sup>54</sup> Yoshihisa Godo. (2017). *The Japanese Policy for Genetically Modified Foods*. (Online). Available: [http://ap.iftc.agnet.org/ap\\_db.php?id=742&print=1](http://ap.iftc.agnet.org/ap_db.php?id=742&print=1). [2017, 25 December].

หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพจึงจะนำไปทดลองปลูกในพื้นที่เพาะปลูกได้โดยพื้นที่เพาะปลูกจะต้องแยกเป็นสัดส่วนจากพื้นที่ทั่วไป และมีรั้วรอบขอบชิด กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง และกระทรวงสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประเมินความปลอดภัยในขั้นตอนนี้และขั้นตอนที่สองถ้าผลการทดลองปรากฏชัดว่า ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ก็อนุญาตให้เพาะปลูกพืช GMO ในแปลงเพาะปลูกปกติได้

## 2) การประเมินความปลอดภัยของอาหารตัดแปลงพันธุกรรม<sup>55</sup>

แม้ว่าการปลูกพืชตัดแปลงพันธุกรรมจะไม่มีผลเสียต่อความหลากหลายทางชีวภาพก็ไม่ได้หมายความว่า พืชตัดแปลงพันธุกรรมนั้นมีความปลอดภัยต่อการบริโภค ดังนั้น ก่อนที่อาหารตัดแปลงพันธุกรรม (รวมทั้งอาหารสด) จะวางตลาดได้ จะต้องได้รับการประเมินความปลอดภัยจากกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ ตามพระราชบัญญัติสุขอนามัยอาหาร (The Food Sanitation Act) 2 ประการสำคัญ คือ ประการแรก เปรียบเทียบอาหารปกติที่มีอยู่กับอาหารตัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งจะต้องไม่มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะทางกายภาพและโภชนาการและพิษที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติ ประการที่สอง โพรตีนจากอาหารตัดแปลงพันธุกรรมจะต้องไม่เป็นอันตราย เช่น ไม่เป็นมูลเหตุให้เกิดอาการแพ้ เป็นต้น

อาหารที่ขายในตลาด The Food Labeling Act กำหนดให้ผู้ขายต้องติดฉลากอย่างชัดเจนว่าอาหารนั้นปลอดจากการตัดแปลงพันธุกรรมหรือไม่ (GM-free or not) และหากส่วนผสมที่เป็นส่วนประกอบของอาหารมีการตัดแปลงพันธุกรรมต่ำกว่าร้อยละ 5 ก็ไม่ต้องติดฉลากแสดงว่ามีส่วนประกอบที่มีการตัดแปลงพันธุกรรม

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองตัดแปลงพันธุกรรมในประเทศไทยและต่างประเทศแล้วนั้น หากประเทศไทยมีการกำหนดการควบคุมการติดฉลากผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองตัดแปลงพันธุกรรมที่มีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในปัจจุบันอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาหากกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการติดฉลากผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองตัดแปลงพันธุกรรมที่อาจทำให้ผู้บริโภคไม่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองตัดแปลงพันธุกรรมอย่างชัดเจน ถูกต้อง และเพียงพอ อันจะทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถพิจารณาได้ว่าผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองที่จะเลือกบริโภคนั้นมีการตัดแปลงพันธุกรรมหรือไม่ ในบท

<sup>55</sup> Yoshihisa Godo. (2017). *The Japanese Policy for Genetically Modified Foods*. (Online). Available: [http://ap.iftc.agnet.org/ap\\_db.php?id=742&print=1](http://ap.iftc.agnet.org/ap_db.php?id=742&print=1). [2017, 25 December].

ต่อไป เพื่อนำมาเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยให้ทันสมัย  
เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภครต่อไป